

**EN UTVÄRDERING AV
DET SVENSKA EU-MEDLEMSKAPET 1995-2012
SAMT
UTTRÄDE UR EU – ÄR DET MÖJLIGT?
ALTERNATIVA FÄRDVÄGAR**

**DEL I (AV III):
EU:s överstatliga utveckling, ökade byråkrati
Lägga sig i allt-politik**

**JAN Å JOHANSSON
JANUARI 2013**

oeic ORGANIZATION FOR EUROPEAN
INTERSTATE COOPERATION

www.oiceurope.com

Observera att åsikter som framförs i denna skrift är författarens. Utgivaren - Föreningen för Europeiskt Mellanstatligt Samarbete - arbetar för att skapa debatt och tar inte politisk ställning som organisation i de frågor som behandlas här.

www.oiceurope.com

The activities of the OEIC are financially supported by the European Parliament. The liability of any communication or publication by the OEIC, in any form and any medium rests with the OEIC. The European Parliament is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.

Sverige ut ur EU

Den huvudsakliga politiska slutsatsen

När Sveriges ledande politiker på ja-sidan i början av 1990-talet argumenterade för att Sverige skulle gå med i EG/EU hade de ingen aning om hur allomfattande EU-medlemskapet skulle vara i det politiska styrandet av Sverige. Med varje nytt EU-fördrag har EU blivit mer och mer överstatligt styrt och lagt under sig politikområde efter politikområde, skapat nya EU-institutioner och startat nya utgiftsprogram. Dessutom har flera nej-resultat till nya fördrag i olika länders folkomröstningar trixats bort genom att man kosmetiskt ändrat ett fördragsförslag eller sett till att folkomröstning har hållits en gång till med en gigantisk propagandamaskin mobiliserad för ett ja. EU:s politikerelit anser sig ha ett så oerhört viktigt och högtstående mål med EU att folks motstånd kan ignoreras och köras över.

EU har nu senast skapat en utrikestjänst som syftar till att ta över medlemsländernas utrikespolitik och EU-parlamentet vill att EU skall ha en enda gemensam plats i Förenta Nationerna. Det har inte fastslagits någon gräns för hur mycket EU skall ta över. EU styr idag över områden som alkoholpolitik, miljöpolitik, djurskydd, gränskontroller, offentlighetsprincipen, arbetstider och idrott. Även skilsmässor inom familjerätten har reglerats på EU-nivå men Sverige har avstått från att delta på det området. Ett regeringsskifte åt ena eller andra hållet i Sverige efter ett riksdagsval har förlorat mycket i politisk betydelse efter EU-medlemskapet. Det är så mycket av politiken som ligger fastlåst på EU-nivå att en svensk regering har ett mycket begränsat område att arbeta inom.

Att ledande svenska yrkespolitiker inte har någon aning om EU:s utveckling och konsekvenser har varit mycket tydligt när de i början av 2000-talet talade för att Sverige skulle ansluta sig till eurozonen, annars väntade marginalisering, minskad utrikeshandel och fattigdom för Sverige. Vi ser nu tydligt att det nej-sidan i euroomröstningen varnade för – att priset skulle bli högt för att hålla ihop en eurozon med en enda centralt styrd räntenivå var det som byggde den gigantiska eurokrisen med förödande effekter för en del euroländer. Dessutom fick nej-sidan rätt när man hävdade att EMU kommer att kräva att EU utvecklar en finanspolitik och går vidare i utvecklingen mot ett Europas Förenta Stater. Ja-sidan förnekade att denna utveckling skulle komma, men vi ser nu hur beslut fattas inom eurozonen i denna riktning.

Men som denna skrift visar – EU-medlemskapet har orsakat en rad negativa konsekvenser för Sverige och till exempel nykterhetsorganisationer och fackföreningar har all anledning att vara oroliga över utvecklingen inom deras respektive områden. Men också både de på vänsterkanten som anser att den svenska sociala modellen hotas, respektive de på den borgerliga kanten som inte vill se en ökad byråkrati eller en ökad politisk kontroll av område efter område inom politiken samt ständigt ökade EU-utgifter, har all anledning att motsätta sig den nuvarande överstatliga utvecklingen av EU-systemet.

Sverige är ett av de mindre medlemsländerna i EU och de svenska politikerna har en marginell påverkan när de stora elefanterna från de största medlemsländerna dansar. Svenska EU-politiker får välja att antingen flyta med i strömmen eller spolas bort. Väljer de det första alternativet måste de i Sverige försvara EU:s beslut eller försöka att bortförklara eller skyla över de negativa konsekvenserna.

Sammanfattning

Den representativa demokratin fungerar dåligt inom EU. Bland annat tolereras det inte när medborgarna i något av medlemsländerna röstar nej till ett EU-fördrag. Då måste de antingen rösta om samma sak om igen eller också ändrar man förslaget rent kosmetiskt. Likaså har Frankrikes president och Tysklands förbundskansler ofta tolkningsföreträdare. Vad de dikterar vid sina egna ”toppmöten” brukar de andra regeringscheferna acceptera och sedan går ordern ner genom yrkeskåren av politiker att man skall följa sin ledning annars är karriären över.¹ EU sitter snarare fast i ett fåtalsvälde, en plutokrati – än att det fungerar demokratiskt.

Eurokrisen och Lissabonstrategins stora misslyckande visar också att EU inte kan klara ekonomiska kriser. Marknadsintegrationsprojektet med en gemensam valuta har blivit mycket kostsamt för en del länders medborgare då EU-ländernas ekonomi var alltför olika för att passa för en enda ränta.

Sverige har varit känt för att vara oflexibelt i förhållande till EU-regler enligt den svenska traditionen ”regler är till för att följas”, till exempel när det gäller tillämpningen av EU:s livsmedelsförordning. Sverige anser att man skall följa de regler EU beslutar om och som också EU:s institutioner sist och slutligen sätter gränserna för om det blir tveksamheter. Många andra EU-länder tar mer lätt på tillämpningen av detaljerna i EU-reglerna.

Svenska politiker sätter ofta en ära i att se till helheten i EU. Detta samtidigt som många andra EU-länder ogenerat slåss för sina egna intressen, till exempel Spanien var 2002 stenhårda i att stoppa östutvidgningen av EU om de inte fick garantier för fortsatt regionalstöd på en bibehållen nivå, likaså som de stenhårt har drivit på för EU:s ingående av rovdriftsinriktade fiskeavtal med fattiga afrikanska länder för att sysselsätta sin stora fiskeflotta. Frankrike å sin sida vägrar att backa om fortsatt höga jordbrukssubventioner från EU eller om att EU-parlamentet skall fortsätta sammanträda i Strasbourg och för ständigt fram sina toppolitiker till tunga uppdrag som ECB-chef eller president för konventet som utarbetade ett förslag till EU-grundlag. Storbritannien vägrar givetvis att släppa sin rabatt på EU-avgiften, Luxemburg vägrar att släppa ett antal EU-tjänster placerade i sitt land och så vidare.

Den ständigt växande byråkratin och de utökade politikområdena på EU-nivå med påföljande utgiftsökningar är något som knappast bör falla mer borgerligt övertygade svenska medborgare i smaken. Likaså är många borgerliga politiker på EU-nivå positiva till införandet av en finansiell transferskatt till EU för att rädda dess budgetexpansion, vilket rimligtvis går emot den marknadsliberala grundideologi som de borgerliga partierna i Europa haft som kännemärke.

Ett ”rött” EU eller ett ”arbetarnas” EU som den svenska socialdemokratiska partiledningen talade om inför EU-folkomröstningen 1994 har inte på något sätt infriats. Tvärtom, Laval-fallet i Vaxholm² har tydligt visat på att EU:s högsta religion - de fyra fria rörligheterna står över allt annat.

¹ Läs till exempel Pär Nuders bok ”Stolt men inte nöjd”. Hans bärande argument för att Sverige skulle gå med i euron var att Socialdemokraterna som regeringsparti i ett EU-land inte kunde gå emot europrojektet.

² Laval-fallet/Vaxholmskonflikten var en arbetsrättslig konflikt 2004–2005 som vid ett bygge i Vaxholm mellan det lettiska byggföretaget L&P Baltic Bygg och fackförbundet Byggnads. Efter en begäran om förhandsavgörande av Arbetsdomstolen dömde EI-domstolen 18 december 2007 till L&P Baltic Bygg AB:s fördel. Det lettiska byggföretaget hade inte ingått något svenskt kollektivavtal utan hade ett lettiskt kollektivavtal som låg lägre i lön än motsvarande svenska kollektivavtal i Stockholmsområdet. Efter att förhandlingarna

Så vad har EU-anhängarna fått ut av EU-medlemskapet – en idealistisk tro på att ett Europas Förenade Stater kommer att trygga världsfreden?

Frågan är om några av EU-anhängarna i Sverige omvärderar sin inställning till EU utifrån ovan anförda och är beredda att driva ett utträde då EU inte alls blivit som de föreställde sig. I Storbritannien var det det konservativa partiet som tog landet in i EG. Nu är det det konservativa partiet som är mest skeptiskt i det brittiska parlamentet till EU-medlemskapet. De borgerliga politiska krafterna i Sverige må ha dyrkat upp den socialdemokratiska branddörren men den EU-byråkrati och utgiftspolitik man har fått på köpet – är den värd priset?

Att lämna EU är fullt möjligt för Sverige, men det fordras då en konsekvent politisk linje för detta inom inrikespolitiken över mer än åtta år. Att driva frågan är genomförbart och kanske kan ge resultat – men tyvärr har politisk passivitet alltmer brett ut sig bland Sveriges medborgare. Allt färre är medlemmar av något politiskt parti, allt färre går på politiska möten, allt färre känner sig som övertygade anhängare av ett parti eller en politisk åskådning. Det gör att det är svårt att engagera människor. Samtidigt är yrkespolitiker och opinionsbildare i Sverige oftast för både EU- och EMU-medlemskap (skall man göra karriär inom ”eliten” måste man röra sig inom en viss åsiktsram). Allt detta sammantaget gör att det är en lång uppförsbacke att driva frågan.

Denna skrift är indelad i tre delar. Detta är del I som omfattar en inledning samt kapitlet ”EU:s överstatliga utveckling, ökade byråkrati och „lägga sig i allt“-politik”.

Del II omfattar kapitlen: ”Sveriges inflytande i EU”, ”EU:s utrikes- och säkerhetspolitik utvecklas mer och mer”, ”Sverige och eurokrisen”, ”Demokratin och EU samt ”EU tar över justitiefrågorna”.

Del III omfattar kapitlen: ”Diverse politikområden som EU lägger sig i”, ”Alkoholpolitiken - ökad alkoholkonsumtion”, ”Miljöpolitiken - en EU-fråga – inget svenskt självbestämmande”, ”Fler exempel på olika politikområden där EU lägger sig i och styr över Sverige” samt ”Alternativa vägar för Sverige”.

Inledning

Denna sammanställning syftar till att utvärdera det svenska EU-medlemskapet under de 17 åren Sverige nu har varit medlem samt reda ut problematiken i en fråga som anses ytterst obekvämt bland Sveriges större politiska partier – kan Sverige lämna EU? Inte desto mindre är frågan intressant att fördjupa sig i.

Hur har EU utvecklats i relation till svensk EU-debatt i början av 1990-talet?

Om viljan finns att lämna EU – vad finns det för färdvägar?

Huruvida det var rätt eller fel att gå med i den Europeiska unionen är för de flesta en fråga om vilket urval av fakta man väljer att framhålla. EU-medlemskapet är allomfattande och få personer, eller kanske ingen, förstod nog det i början av 1990-talet. Givetvis finns det positiva saker likväl som negativa aspekter med EU-medlemskapet. Vilken sida som väger över uppfattas olika utifrån olika intressen. Man måste också se till helheten och hur EU:s ramverk har förändrats under de här åren.

Dock, onekligen är två saker obestridliga – EU-anhängarna hade fel på flera punkter om hur EU-medlemskapet skulle bli i verkligheten och EU har förändrats på ett sätt som man i Sverige inte röstade om i folkomröstningen i november 1994.

Följande citat är ett klart bevis för hur fel ja-sidan hade 1994:

”Dessutom fattar man inom EU gemensamma beslut om t ex jordbruk, transporter och vissa miljöfrågor. I dessa frågor har EU s k överstatlig rätt - det vill säga alla medlemsländer är skyldiga att följa de beslut man enas om...*Alla gemensamma beslut som man fattar inom EU arbetas fram genom förhandlingar. Inget medlemsland blir överkört.*” (Författarens kursivering)

(Sidan 5 i ”Nu gäller det! 13 nov” Bilaga i dagstidningarna, utgiven av Ja-sidans fyra kampanjorganisationer 1994)

Visst arbetas beslut fram genom förhandlingar, men sist och slutligen förekommer det att ett eller flera medlemsländer röstar ned i EU:s ministerråd.

EU-kommissionen röstade nej till en fusion mellan Volvo och Scania år 2000. Den svenska kommissionären röstade ja och den finske kommissionären avstod i den omröstningen. Detta beslut i EU-kommissionen gick emot ett i princip politiskt helt enat Sverige (med undantag av Folkpartiet som vid denna tid låg på 4 % i opinionsmätningarna). EU-kommissionen premierar gärna sammanslagningar mellan företag i olika länder, men inte från samma land, det passar inte ihop med ”marknadsintegrationsprojektet EU”. I ministerrådet har också Sverige blivit nedröstat som exempelvis när Sverige i jordbruksministerrådet 2006 röstade nej till EU:s fiskeavtal med Marocko, då det också skulle gälla det av Marocko ockuperade Västsaharas farvatten.

De första fem åren av EU-medlemskapet var det ofta problem med EU-reglers anpassning till den svenska verkligheten, som till exempel höjda cigarettpriser vilket ledde till ökad smuggling eller när det statliga transportstödet till Volvofabriken i Umeå måste upphöra under några år därför att det inte ansågs förenligt med EU:s konkurrensregler. På senare år har EU:s regler slagit ner på viktiga enskilda områden, som till exempel Byggnadsfackets nederlag i EU-domstolen³ i samband med blockaden av ett skolbygge i Vaxholm och den i

³ Omväxlande i denna skrift skrivs det EU-domstolen respektive EG-domstolen. Det beror på vilken tid som händelsen ägde rum. Genom fördraget om Europeiska unionen, som trädde i kraft den 1 november 1993,

skrivande stund pågående frågan om ideella svenska föreningar med en omsättning under en miljon skall redovisa moms eller inte.

Det fanns också på ja-sidan en naiv tro på att EU är ett ramverk som går att förändra i vilken riktning man vill. Det har sedan Sverige blev medlem arbetats fram fördrag på rad; Maastrichtfördraget ersattes av Amsterdamfördraget som ersattes av Nicefördraget som byttes till det Konstitutionella fördraget, vilket dock fick en lätt omstöpning till att bli Lissabonfördraget, när folken sade nej men sedan dribblades bort. Alla dessa nya fördrag går dock bara i en riktning – mot en enhetlig EU-stat. Fördragens inriktning är helig, den fria rörligheten är alltmer vidare tolkad och över allt står EU-domstolen som uttolkare för EU:s juridiska rätt att ta över allt. EU:s gemensamma jordbrukspolitik har till exempel aldrig varit populär i Sverige och svenska politiker har talat om dess avskaffande och att EU kan göra annat för de pengarna. Men den ekonomiska verkligheten är sådan i EU att den gemensamma jordbrukspolitikens subventioner till vissa grupper ligger fast. Särintressena som tjänar på denna politik är helt enkelt för starka för att kunna besestras.

Det skall slås fast att europeisk integration är en bra sak och att handel mellan länder är något gott. Men ... måste man skapa en stor byråkratisk EU-överstat för detta? Är EU-medlemskap ett måste för att europeisk integration handel och en gemensam marknad skall fungera?

Trots att det från såväl EU-institutionerna som de nationella regeringarna samt de flesta partiernas proffspolitiker samt även opinionsbildare i form av ledarskribenter, krönikörer och EU-journalister läggs stora pengar och mediautrymme på att övertyga om hur bra EU är och att EU hela tiden utför handlingar som för välståndet framåt, finns det i Sverige en EU-negativ opinion på mer än 20 %. Många (mer än 25 %) svarar vet ej på frågan om vad de tycker om EU. I EU-länderna i allmänhet under rådande eurokris är missnöjet med EU uppåt 40 %. I de nya medlemsländerna i Central- och Östeuropa var valdeltagandet lågt i folkomröstningarna om själva EU-medlemskapet och det har fortsatt vara så i de efterföljande EU-parlamentsvalen. Tal om det gamla östblockets entusiasm för EU-tanken är inget annat än ensidig EU-propaganda, ty de flesta väljare i dessa länder är bara passiva.

EU lägger stora pengar på propaganda om hur bra de är och all nytta de gör. Dels har EU-kommissionen en propagandabudget på cirka 2,2 miljarder kronor. Men EU-kommissionens sakområdesdirektorat har också stora ”informationsbudgetar”, vilket gör att EU-kommissionen i själva verket kanske har runt 20 miljarder kronor att använda till att propagera för sig själva. EU-kommissionen lägger stora pengar på Tv-kanalen Euronews, omkring 170 miljoner kronor per år i skrivande stund. Euronews skulle lägga ned annars. Medlemsländerna har skurit ned sina anslag till Euronews på grund av ansträngda nationella budgetar, men då ökade istället EU-kommissionen sitt anslag. Det finns också ett EU-subventionerat nätverk av radiostationer, Euranet, som lovat att ha ett ”europeiskt” innehåll. De får i nuläget 60 miljoner kronor om året. EU-parlamentet har också en propagandabudget liksom grupperna i EU-parlamentet. EU delar också ut årliga anslag till föreningar som främjar ”Europatanken”. Bland annat har i Sverige Europarörelsen och Sverige i Europa-

ändrades flera av EU-institutionernas namn för att anpassas till upprättandet av Europeiska unionen, medan EG-domstolen behöll sitt namn ”Europeiska gemenskapernas domstol”. Detta berodde på att domstolens befogenheter var begränsade till Europeiska gemenskaperna, unionens första pelare. Genom Amsterdamfördraget erhöll domstolen under 1999 utökade befogenheter, då delar av den tredje pelaren överfördes till den första. Vid denna tid började man i svensk media skriva EU-domstolen i stället för EG-domstolen. Men det var först när Lissabonfördraget trädde i kraft 1 december 2009 som EG-domstolens officiella namn ändrades från ”Europeiska gemenskapernas domstol” till ”Europeiska unionens domstol”.

föreningen vissa år fått generösa anslag. EU-kritiska organisationer får givetvis inga bidrag från EU-systemet.

Att byta åsikt bland de som stod på ja-sidan, särskilt bland de som är yrkespolitiker, i frågan om ett svenskt EU-medlemskap eller inte, kan vara avlägset. Man kan här ta eurofrågan som ett bra exempel. Bland riksdagens ledamöter var det 2003 cirka 80 % som var för att Sverige skulle byta valuta. Bland folket blev det med ett högt valdeltagande 56 % nej mot 42 % ja. När eurokrisen uppdagades alltmer under 2010 och det blev tydligt att vissa länder hade stora svårigheter i eurosamarbetet försvagades ja-sidan alltmer i den svenska opinionen. Starka argument utifrån verkligheten talar för att Sverige har besparat sig mycket elände genom att behålla kronan. I november 2011 visade Statistiska Centralbyråns stora undersökning att cirka 80 % skulle rösta nej till euron, 11 % ja och 8 % visste inte. Men bland ledningarna i de politiska partierna som stod på ja-sidan 2003 viker man inte från linjen att gå med i euron är bra för Sverige (i alla fall på sikt). Bland en del riksdagsledamöter på de bakre bänkarna i Socialdemokraterna och Moderaterna börjar det invändas, men det är hittills inget som har påverkat partistämmor eller kongresser. Tvärtom har partiledningen i Centerpartiet, som stod på nej-sidan 2003 gjort allt för att ducka i eurofrågan och de har varit för att Sverige skall gå med i europakten.

Utifrån ovanstående bakgrundsbeskrivning är det svårt att se en svängning bland de etablerade partierna i EU-frågan oavsett vad som händer med utvecklingen i EU. Svänger opinionen måste också en helt ny generation av politiker väljas.

EU:s överstatliga utveckling, ökade byråkrati och „lägg sig i allt“-politik

Från de fyra borgerliga partierna och Socialdemokraterna motargumenteras det med näbbar och klor om EU-kritiker påvisar EU:s utveckling mot ett Europas Förenade Stater. Att EU-kommissionen, EU-parlamentet, en del medlemsländers politiska majoritet samt en flera ledande EU-politiker har Europas Förenade Stater som mål blundar „EU-vännerna“ för eller vägrar erkänna detta faktum, rädda att de ofrivilligt odla en EU-kritisk opinion i Sverige.

Inte desto mindre har varje nytt EU-fördrag gått i än mer överstatlig inriktning. För varje nytt EU-fördrag har antalet lagstiftningsområden ökat där ministerrådet kan fatta beslut med kvalificerad majoritet (det vill säga rösta ned en minoritet av medlemsländer). Till exempel med Lissabonfördraget var det 68 olika nya politikområden/lagstiftningsområden som fördes över till kvalificerad majoritetsröstning i ministerrådet och där nu en minoritet av opponerande medlemsländer kan köras över.

Antal fördragsartiklar där kvalificerad majoritetsröstning (QMV) introducerades, eller där enhällighet avskaffades och överfördes till kvalificerad majoritetsröstning i de olika EU-fördragen⁴

Fördrag	Antal QMV-artiklar introducerade eller utökade samt enhällighetsartiklar överflyttade till QMV
Romfördraget (med utökningar)	38
Enhetsakten	12
Maastrichtfördraget	30
Amsterdamfördraget	24
Nicefördraget	46
EU-konstitutionen (förverkligades inte)	68
Lissabonfördraget	68

EU:s konstitution som trixades igenom med ett annat namn

Den europeiska konstitutionen, formellt „Fördrag om upprättande av en konstitution för Europa“ var ett fördrag med målet att skapa en konstitution, en grundlag, för EU. Fördraget signerades i oktober 2004 av representanter för EU:s medlemsstater. Men för att kunna träda i kraft var den tvungen att ratificeras av alla medlemsstater i enlighet med deras egna konstitutionella bestämmelser. Som bekant röstade Frankrike och Nederländerna nej i folkomröstningar. Spanien och Luxemburg röstade visserligen ja i sina folkomröstningar men mycket talade för att Danmarks och Irlands väljare skulle rösta nej i sina planerade folkomröstningar och i Storbritannien skulle antingen parlamentet eller folket rösta nej, beroende på vilken beslutsform man valde. Om man i Sverige hade lyckats tröska igenom EU-konstitutionen enbart genom riksdagen utan en folkomröstning vet vi inte. Men såväl Socialdemokraterna som Moderaterna undvek att ta upp det konstitutionella fördraget till debatt. Debatten skulle snarare tigas ihjäl och fördraget röstas igenom så diskret som möjligt i riksdagen.

Hur som helst avblåstes ratificeringen av EU-konstitutionen och istället tog det politiska etablissemanget fram Lissabonfördraget. Detta fördrag är till 96 % identiskt med den avvisade EU-konstitutionen enligt den brittiska tankesmedjan Open Europe som jämfört sida för sida mellan de två texterna.

Alla de stora punkterna från EU-konstitutionen finns med i Lissabonfördraget. En EU-president installerades, vilken under två och ett halvt års mandatperiod leder ministerrådet. För att inte Europas stats- och regeringschefer från de största länderna skall drabbas av konkurrens utsågs den profflöse belgaren Herman Van Rompuy till EU:s första president. EU:s utrikesministerpost finns också i Lissabonfördraget, men man döpte om posten till „EU:s höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik“. Även här satte man in en okänd person, brittiskan Catherine Ashton, för att inte röra om i konkurrensen mellan de stora ländernas toppolitiker.

⁴ The Extension of Qualified Majority Voting from the Treaty of Rome to the European Constitution, House of Commons Library Research Paper 04/54, 7 July 2004 samt Klaus Heeger, Comparison of the 2007 Lisbon Treaty with the earlier EU Constitution, EUWatch issue 8, October 2007

Men med en EU-president och en utrikesminister togs i alla fall de första stegen i inrättandet av en exekutiv regeringsmakt på EU-nivån.

Stora och viktiga delar av politiken flyttat från Stockholm till Bryssel. Allt som händer i riksdagen har inte längre avgörande betydelse. Professor Sverker Gustavsson vid Uppsala universitet har klargjort samgåendets omfattning med hjälp av en trappa. De olika nivåerna visar graden av överstatlighet från en första nivå, där inget politiskt samgående förekommer, till en sjätte nivå där länderna utgör en fiskal union.

Nivåer av överstatlighet i EU:

1. Varje land för sig
2. Frihandel
3. Tullunion
4. Gemensam marknad (1980-talets marknadsliberala spärrlinje)
5. Myntunion (2000-talets krist- och socialdemokratiska spärrlinje)
6. Fiskal union

Inom den andra nivån råder tullfrihet mellan de ingående länderna. Tullsatserna är emellertid inte samordnade gentemot tredje land. På den tredje nivån är den yttre tullmuren lika för alla. Då marknaden är gemensam på den fjärde nivån är inte bara tullar utan även andra handelshinder undanröjda. På den femte nivån centraliseras makten över myntet. En bristande ekonomisk anpassning kan då bara kompenseras genom att medborgarna i unionen sänker sin levnadsstandard eller flyttar till tillväxtregionerna. Medlemsländerna kan inte var för sig överbygga tillfälliga problem genom att låta värdet på sitt mynt flyta i förhållande till andra medlemsländers betalningsmedel. På den sjätte nivån slutligen tillkommer att makten över skatter och offentliga utgifter centraliseras. Det är centralmakten som råder över skattebaserna. Fiskala medel flyttas mellan unionens olika delar genom överstatliga beslut. Skatter upptagna inom en del av unionen förbrukas inom andra delar. USA, Kanada och Tyskland är exempel på detta.

EU nådde på 1990-talet den fjärde nivån och har nu tagit steget in på den femte nivån (även om tre medlemsländer inte har följt med till denna nivå). Staplande diskussioner förs om hur man skall gå vidare till den sjätte nivån. Huruvida det sist och slutligen det är först på den sjätte nivån som man tryggar freden och når den optimala ekonomiska tillväxten är något att fundera över.

Den diskussion som saknas helt är frågan om vad EU *inte* bör syssla med utan kan anförtro medlemsländernas politiska nivå. Idag vill EU-parlamentet och EU-kommissionen i princip suga åt sig allt. Till exempel inom utbildningspolitiken ville EU-parlamentet under mandatperioden 2004-2009 att man på EU-nivå skall reglera språkundervisning, trafikundervisning och idrott i skolorna då det är "viktiga" frågor för bland annat folkhälsan samt harmoniseringen och utvecklandet av den inre marknaden.⁵

Dessutom anser EU-parlamentet att det behövs mer forskning på EU-nivå kring förskoleutbildningen samt att det skall utvecklas ett förfarande för utvärdering av EU:s utbildningssystem (observera att EU tydligen äger frågan om utbildningssystem, inte

⁵ Mavrommatisbetänkandet (A6-0074/2006) om åtgärder för att främja flerspråkighet och språkinläring i EU: Europeisk indikator för språkkunskaper, Vatanenbetänkandet (A6-0225/2005) om det Europeiska åtgärdprogrammet för trafiksäkerhet, Schmittbetänkandet (A6-0415/2007) om idrottens roll i utbildningen.

medlemsländerna) för att EU:s åtgärder skall bli mer målinriktade. Denna utvärdering skall bygga på såväl regelbundna rapporter från medlemsstaterna som en oberoende verifiering.⁶

Ett annat exempel är om mobbning på arbetsplatser är en fråga för EU-nivån. EU-parlamentet ansåg det i september 2001. Eftersom man enligt dem på EU-nivå skall ansvara för arbetsmiljö och socialpolitik faller mobbningsproblem under detta område. EU-parlamentets tolkning är att åtgärder mot mobbning skall ses som ett viktigt inslag i strävandena efter högre kvalitet och förbättrade sociala relationer på arbetsplatsen samt bidrar till att motverka social utslagning. Detta är motiv nog för EU-insatser och ligger i linje med den europeiska sociala agendan och sysselsättningsriktlinjerna, allt enligt EU-parlamentets politiska majoritet.⁷

Tidigare samma år, i juni 2001, antog också EU-parlamentet en resolution som krävde bland annat att ”detaljerade upplysningar om bröstimplantat, nödvändiga följdoperationer och andra följdåtgärder bör registreras i EU genom att varje medlemsstat inrättar obligatoriska nationella bröstimplantatsregister”.⁸

Om EU-parlamentets resolutioner om vad EU skall syssla med samlades ihop till en helhet, finner man att EU skall syssla med allt och noggrant reglera medlemsstaters, samtliga regioners och kommuners verksamhet, samt givetvis även privata verksamheter, ner på detaljnivå. Det finns inget stopp för vad EU-parlamentet anser att EU skall ta över.

Med varje nytt fördrag har de nationella parlamenten marginaliserats alltmer. Det är själva idén med ”gemenskapsmetoden” att en minoritet av medlemsländer, och därmed deras nationella parlament och väljare, skall kunna röstas ned och köras över när så behövs.

Lissabonfördraget, EU:s nuvarande grundlag trädde i kraft i december 2009. Detta fördrag tog ett par avgörande steg i utvecklingen mot Europas Förenade Stater. Dels genom att vetorätten avskaffades på nästan alla områden. Dels ändrades röstfördelningen inom EU så att större länder har fått långt mer att säga till om på de mindre ländernas bekostnad. Lissabonfördraget medför att EU tar några långa kliv i riktning mot ett Europas Förenade Stater – en ekonomisk, politisk och militär supermakt som skall konkurrera med andra supermakter, USA och Kina, på den globala arenan.

Sveriges riksdag har givetvis också som alla andra nationella parlamentet förlorat mer och mer i betydelse under åren i EU. Men att de 349 svenska riksdagsledamöterna har tappat i betydelse och inflytande är en fråga de gärna undviker.

I november 1999 kom en licentiatavhandling av Hans Hegeland, forskare vid Lunds universitet. Han beskrev riksdagens förändrade roll sedan EU-inträdet. I och med inträdet började en mängd frågor, som traditionellt hanterats av riksdagen, att fjärrstyras från Bryssel. Det är främst jordbrukspolitiken och delar av utrikespolitiken som påverkats, men även stora delar av handelspolitiken, den ekonomiska politiken, arbetsmarknads- och regionalpolitiken berörs. I EU-sammanhang företräds Sverige av regeringen och därmed går riksdagens möjligheter till inflytande alltså huvudsakligen via regeringen. Efter dansk modell inrättades riksdagens EU-nämnd, dit ministrarna kommer för att redogöra den kommande veckans EU-beslut. Där passerar så gott som alla viktiga EU-frågor.

Hegeland skriver i sin avhandling att gång på gång godkänner EU-nämnden vad regeringen tänker tycka och göra. Eller godkänner att den inte får veta. Regeringen måste få vara fri att ändra sig under förhandlingarna, säger nämnden generöst. Bara en gång på fem år hade

⁶ Zatloukalbetänkandet (A6-0326/2007) om effektiva och rättvisa utbildningssystem i Europa.

⁷ Anderssonbetänkandet (A5-0238/2001) om mobbning på arbetsplatsen.

⁸ Fortoubetänkandet (A50186/2001) om silikonimplantat.

nämndens majoritet sänt fram en avvikande åsikt till ministern. Cirka åtta gånger på fyra år hade nämnden uppmanat en minister att säga något annat i EU än planerat. Två gånger struntade ministern i det. Bara en gång blev det strid. Regeringen prickades då av konstitutionsutskottet. Det rörde en miljörapport som Sverige gjort åt EU-kommissionen som regeringskansliet vägrade att lämna över. Dokumentflödet, att riksdagen kommer in sent i EU:s beslutsprocess, samt utskottens bristande roll i EU-frågor är stora problem. De flesta EU-förslag nådde även de olika fackutskotten i riksdagen, som därmed borde ha chansen att upptäcka vilka konsekvenser förslagen kan få för svensk del på deras specialområde. Men då det inte fanns något krav på utskotten att rapportera tillbaka en ståndpunkt tycktes EU-handlingar i många fall förbli olästa på det tidiga stadiet då det kunde löna sig att gripa in. I Riksdagens konstitutionsutskotts (KU) årliga granskning av EU-kansliet i december 1999 konstaterades att regeringen var dålig på att upplysa om hur riksdagen hade informerats och vilket samråd som hade ägt rum. Enligt riksdagsordningen är regeringen skyldig att fortlöpande informera riksdagen om vad som sker i EU. KU hade granskat hur fyra EU-direktiv vandrat genom beslutsprocessen, bland dem prismärkning och jämförande reklam. I några fall hade Sverige röstat nej eller lagt ned sin röst i olika skeden i ministerrådet. Men KU noterade att regeringen i sin redovisning efteråt för riksdagen varit sparsmakad med att berätta vilken ståndpunkt Sverige intog. I frågan om jämförande reklam, där det var osäkert om Sverige skulle tvingas införa granskning i förhand, avstod regeringen från att upplysa riksdagen om att Sverige röstade nej till EU:s förslag. I sin redovisning av en annan fråga, gränsöverskridande betalningar, underlät regeringen att informera om att Sverige lade ned sin röst.

När det vid EU-nämndssammanträde bara är några dagar från det att ett ärende förhandlats färdigt av medlemsländernas EU-ambassadörer till det att ministerrådet fattar sitt oåterkalleliga beslut är det svårt för de folkvalda i riksdagen att komma in med sina synpunkter.

Det kan dock förekomma "uppror" i riksdagens EU-nämnd. Fredag 13 november 2000 revolterade en tillfällig majoritet bestående av Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. De röstade ned den dåvarande socialdemokratiska regeringens förslag att stödja ett yttrande om en ökad EU-samordning inom utbildningsområdet. Motiveringen var att förslaget utgjorde ett utslag av oönskad överstatlighet. På tisdagen veckan efter fick utbildningsminister Östros komma tillbaka till EU-nämnden och presentera ett tillägg som beaktade att medlemsländernas exklusiva ansvar för undervisningens organisation och utbildningssystemens innehåll skall respekteras fullt ut. Dagen efter träffades EU:s utbildningsministrar och antog då bland annat yttrandet samt Östros tillägg.

Under sin femåriga existens fram till och med år 1999 hade EU-nämnden inte ens ett dussin gånger haft invändningar mot alla de EU-förslag som hade passerat. Den socialdemokratiska regeringen verkade ha vant sig vid att nämnden var en odramatisk mellanstation, enbart för information till riksdagsledamöterna.⁹

Inom EU-kommissionen och ministerrådet finns hundratals kommittéer, som förbereder EU:s ställningstaganden och deltar i arbetet med att verkställa fattade beslut. Men vilka är alla dessa kommittéer? Enbart en spårhund lär hitta den förteckning som finns väl dold i EU:s

⁹ DN 991121 "Folkvalda försummar EU-frågor" Tove Nandorf - SvD 991216 "Regeringen snål med att EU-upplysa riksdagen" Hans O Alfredsson - SvD 991228 "Riksdagens EU-nämnd: Kontrollorgan godkänner nästan alla regeringsbeslut" Ylva Nilsson - SvD 000616 "Samrådspått föreslås bli grundlag" Mats Eriksson - SvD 001106 "Revolution i EU-nämnden" Ledare - SvD 001108 "EU-nämnd kan ge Persson problem" Ylva Nilsson - DN 010104 "Regeringens EU-förslag kan gå riksdagen förbi" TT

handlingar. Vilka mandat har de? Det finns ingen samlad redovisning. Vilka svenskar sitter med i kommittéerna? Den svenska regeringen kanske vet, men ingen annan. Vilka nya regler och riktlinjer håller på att utarbetas? Det saknas överblick.

Med Lissabonfördragets införande talades det vitt och brett om att nu skulle de nationella parlamenten få en möjlighet att påverka beslutsprocessen i EU. I fördraget finns det bestämmelser om subsidiaritet (artikel 5.3 i fördraget om Europeiska Unionen, och protokollet om tillämpning av subsidiaritet och proportionalitet). Varje nationellt parlament har åtta veckor på sig att lämna ett yttrande i de fall då ett utkast till en lagstiftningsakt inte anses vara förenlig med subsidiaritetsprincipen. Om en tredjedel av medlemsländerna har invändningar skall beslutet omprövas av kommissionen. När det gäller området frihet, säkerhet och rättvisa krävs det minst en fjärdedel. EU-kommissionen kan då antingen vidhålla utkastet, ändra det eller dra tillbaka det.

Lissabonfördraget trädde som sagt i kraft 1 december 2009. Men först i september 2012 godkände EU-kommissionen ett fall då ett lagstiftningsförslag inte har ansetts vara förenligt med subsidiaritetsprincipen (det vill säga de gränsvärden som utlöser ett så kallat ”gult kort”). Till och med nämnda datum hade det bara förekommit fem lagstiftningsförslag där EU-kommissionen hade tagit emot mer än två yttranden enligt vilka förslaget i fråga inte är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Det kommissionsförslag som nu fick ”gult kort” av 12 nationella parlament gällde att EU skulle lägga sig i strejkrätten. Det satt dock hårt åt innan EU-kommissionen erkände sitt nederlag. De nationella parlamentens yttranden översattes noggrant för att granska om de verkligen åberopade subsidiaritetsprincipen på ett adekvat sätt.

I praktiken har det hittills visat sig att de nationella parlamenten har långa handläggningstider och inte är särskilt välkoordinerade sinsemellan. Hur som helst kan EU-kommissionen ändå om de så vill vidhålla sitt förslag till ministerrådet och EU-parlamentet även om en tredjedel av medlemsländernas parlament har protesterat mot förslaget.

EU bygger EU-stat med ny byråkrati

EU inrättar alla möjliga sorters myndigheter för att den inre marknaden skall fungera bättre. Det finns i skrivande stund ett 20-tal decentraliserade EU-organ som lyder under EU-kommissionen. Dessa organ har enligt EU självt inrättats utifrån önskemål om geografisk spridning (det vill säga varje medlemsstat skall ha ett EU-organ placerat hos sig) och ett behov av att behandla rättsliga, tekniska och naturvetenskapliga frågor. Redan på 1970-talet grundades de första EU-organen, men den verkliga tillväxten kom i mitten av 1990-talet. Organen har beteckningar som centrum eller byrå/myndighet och sköter tekniska, vetenskapliga eller administrativa uppgifter åt EU:s institutioner. De är spridda geografiskt över hela unionen och kan indelas i fyra huvudgrupper med följande funktioner:

1/ Att underlätta funktionen av den inre marknaden

I denna grupp finns till exempel Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) i London. EMA handlägger ansökningar om tillstånd att få sälja ett läkemedel för människor eller djur i hela EU. Denna myndighet drivs med de avgifter man tar för godkännande av läkemedel.

2/ Att samla in och sprida information

Denna typ av organ samlar in och sprider information genom nätverk som de själva bygger upp. Ett exempel är Europeiska centrumet för övervakning av rasism och främlingsfientlighet i Wien. Detta center samlar in information om rasism och antisemitism och lägger även fram förslag till vad EU-länderna bör göra för att komma åt dessa problem.

3/ Att främja dialogen mellan arbetsmarknadens parter

I denna grupp finns till exempel Europeiska arbetsmiljöbyrån i Bilbao. Den skall fungera som en central samlingsplats för insamling och spridning av information om arbetsmiljöfrågor och arbetar för att göra arbetsplatserna i EU säkrare.

4/ Att fungera som "underleverantör" åt EU:s institutioner

Dessa organ genomför program eller andra administrativa uppgifter, till exempel översättning. Ett exempel är Europeiska byrån för återuppbyggnad i Thessaloniki. Byrån ansvarar för att genomföra EU:s biståndsprogram i länderna i före detta Jugoslavien.

Sedan 2005 har också Sverige fått en EU-myndighet - Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC), i vardagligt tal kallat EU:s smittskyddsbyrå, i Solna. Myndigheten har till uppgift att stärka EU:s försvar mot infektionssjukdomar som influensa, SARS och HIV/AIDS.

När detta EU-organ invigdes konstaterades det att chefen där tjänade lika mycket som dåvarande statsminister Göran Persson, men hon betalade bara drygt hälften i skatt jämfört med Persson ty de anställda för EU i Solna betalar skatt till EU, inte till Sverige. Det gjorde att EU:s byråchef fick i netto mer än 75.000 kronor i månaden när Sveriges statsminister hade en nettolön på cirka 48.500 kronor.¹⁰

I övrigt kräver också EU-parlamentet ofta i sina resolutioner att olika former av "europeiska" centra, byråer, stiftelser, myndigheter, institut, nätverk med mera skall inrättas inom EU. En undersökning vi gjort över resolutioner EU-parlamentet antagit under perioden januari 1995 till december 1998 visade följande resultat vad gäller förslag till vidgande av EU:s ansvarsområden och/eller byråkratisering. Totalt var det 42 olika resolutioner under ovan nämnda tid som lade dessa förslag. I de allra flesta fall var det förslag från EU-parlamentet om inrättande av olika EU-organ, men i några fall handlade det om godkännande av förslag om upprättande eller bibehålla olika EU-organ enligt beslut taget av EU-kommissionen eller ministerrådet. Dessa beslut har då i regel förverkligats. Totalt antal resolutioner som föreslog upprättande av:

Center/Centrum:	14 stycken
Byrå:	5 stycken
Stiftelse:	2 stycken
Myndighet:	2 stycken
Institut:	2 stycken
Nätverk:	7 stycken
Övrigt:	10 stycken

"Europeiska" centrum som föreslogs inrättas var bland annat; översättningscentrum för EU:s organ, analyscenter för aktivt förebyggande av kriser, centrum för analys, förebyggande och politisk planering, permanent övervakningscenter för omlokaliseringsfrågor, för försvunna barn, för arbetsmarknadsrelationer, för nationell politik mot social utslagning, övervakningscentrum av rasism och främlingsfientlighet, det skall undersökas om Euroinfocentra kan förvandlas till centrala enheter för konsumentklagomål, övervakningscentrum för detaljhandeln, övervakning av överförbara sjukdomar, kontroll av narkotika och narkotikamissbruk, övervakningscentrumet för textil och beklädnad, centrum för övervakning av den fysiska stadsplaneringen inom EU samt kunskapscentrum för bibliotek.

¹⁰ Aftonbladet 050528 "EU-chef går om Persson i löneligan" Anette Holmqvist

De "europeiska" byråer som föreslogs upprättas var konsumentskyddsbyrå, byrå för flygsäkerhet, arbetsmiljöbyrå, klimatbyrå samt byrå för bedrägeribekämpning.

De "europeiska" stiftelser som EU-parlamentet ville upprätta var en forskningsstiftelse och en yrkesutbildningsstiftelse.

"Europeiska" myndigheter som föreslogs var bland annat en europeisk telekommunikationsmyndighet, en europeisk myndighet för mänskliga rättigheter och demokratisering samt en myndighet för livsmedelssäkerhet.

EU-parlamentet ville också upprätta följande "europeiska" nätverk bland annat; för kontroll och övervakning som säkerställer en uppföljning av de växter som släpps ut på marknaden, för epidemiologisk övervakning och kontroll av överförbara sjukdomar, för att bevara den europeiska konkurrenskraften på världsmarknaden, för lokala utbildningscentrum i syfte att förbättra utbildning och vidareutbildning inom byggbranschen samt för forskning som rör de endokrina funktionerna.

I övrigt ville också EU-parlamentet upprätta; ett särskilt organ med gemenskapsinspektörer, ett europeiskt rymdråd, ett europeiskt forum för sociala aspekter inom den gemensamma transportpolitiken, ett förvaltningssystem för fiskeansträngningar i Östersjön, en europeisk och internationell akademi för traditionell konst och hantverk, en oberoende bedrägeribekämpningsenhet inom EU, ett europeiskt miljöteknikforum, ett nät av informations- och hjälpkontor över hela EU för att förbättra kvaliteten på utbudet av turisttjänster samt att det skulle inrättas en europeisk akademi för inre säkerhet i det nuvarande gränsområdet mellan EU och kandidatländerna.

Var och en för sig var alla dessa förslag säkerligen mycket behjärtansvärda. Men ser man till helheten handlar det om en gigantisk EU-apparat som skall skapas och finansieras av medlemsstaterna. Mycket blir också dubbelarbete till vad som idag sker i medlemsstaterna, mellan medlemsstaterna samt i andra internationella organ.

EU-kommissionen och EU-parlamentet vill ta in EU-skatt

EU:s politiska åtaganden växer för varje nytt fördrag och därmed växer utgifterna. Samtidigt vill man inte skära i existerande utgiftsprogram. Till exempel är EU-kommissionen och EU-parlamentet stora tillskyndare av löneökningar för de redan välbetalda EU-funktionärerna medan medlemsländerna vill ha en frysning av lönerna i dagens kristider. Ett annat exempel på en stor budgetpost är den gemensamma jordbrukspolitik som EU står för. Den gemensamma jordbrukspolitik gör för budgetperioden 2007-2013 skillnad på bidrag mellan bönder i medlemsstater som var medlemmar före 2004 och de som gick med 2004 och senare. I kommande långtidsbudget 2014-2020 måste man antingen skära i jordbrukssubventionerna till bönderna i de gamla medlemsländerna eller höja subventionerna till bönderna i de nya medlemsländerna. EU-parlamentet och EU-kommissionen vill göra det senare. Men det har man inte pengar till då många medlemsländer är i ekonomisk kris och genomför stora besparingspaket just nu. De vill inte öka sin medlemsavgift till EU. Då måste EU-parlamentet och EU-kommissionen hitta nya inkomstkällor, det vill säga införa någon form av direkt skatteintäkt till EU. Det har till exempel diskuterats att sätta en EU-avgift på sålda mobiltelefoner och en särskild koldioxidskatt. Men 2011 fastnade man i EU-parlamentet och EU-kommissionen för en finansiell transfereringsskatt, alltså avgifter på finanstransaktioner. Eftersom banker och finansinstitut inte är särskilt populära hos allmänheten var de ett lämpligt offer för EU-institutionerna att försöka ta in pengar från.

Europeiska "borgerliga" politiker som fransmannen Sarkozy, tyskan Merkel och spanjoren Rajoy representerar partier som utger sig för att vara mycket marknadsliberala. Men när det

gäller att rädda EU:s fortsatta utgiftsökningar är de i skrivande stund beredda att göra avkall på sin grundideologi.

Den överstatligt inriktade majoriteten i EU-parlamentet har länge förespråkat en direkt skatteinkomstkälla till EU. Redan i april 1994 tog man en resolution om detta och sedan har man med jämna mellanrum återupprepat och lobbats för detta förslag. För att öka verksamheten behövde man helt enkelt hitta en egen skatteälla som man kan öka på när man vill öka utgifterna. Ty EU-parlamentet och EU-kommissionen har stora ambitioner. Varje år vill man höja kommande års utgifter med 5-6 %. Ministerrådet som representerar medlemsländerna, de som skall betala notan, brukar ligga lägre, en del vill ha nolltillväxt. I regel slutar det med en budgetökning på cirka 3 % som kompromiss.

Både Frankrike och Tyskland, som styrs av borgerliga partier 2011-våren 2012, drev hårt införandet av en finansiell transaktionsskatt. Troligen inte av ideologiska skäl för att de vill beskatta kapitalet, utan snarare av pragmatiska skäl för att de inte vill öka sin medlemsavgift till EU samt skall få behålla sina jordbrukssubventioner.

EU-kommissionen lade i slutet av juni 2011 ett förslag om införandet av en direkt EU-skatt. Den finansiella transaktionsskatten var det bärande förslaget för att fylla EU-kassan och dess långtidsbudget 2012-2020.¹¹

Det mest intressanta i kommissionsförslaget var tabellen över beräknade inkomster, som också innehöll den beräknade totalomsättningen över de kommande åren.

Tabell 1. Uppskattad utveckling av EU:s finansieringsstruktur (2012-2020)

	Utkast budget 2012		2020	
	Euro miljarder	% av egna resurser	Euro miljarder	% av egna resurser
Traditionella egna resurser	19,3	14,7	30,7	18,9
Existerande nationella bidrag	111,8	85,3	65,6	40,3
Av vilka:				
Momsbaserade egna resurser	14,5	11,1	-	-
BNI-baserade egna resurser	97,3	74,2	65,6	40,3
Nya egna resurser	-	-	66,3	40,8
Av vilka:				
Ny moms resurs	-	-	29,4	18,1
EU:s finansiella transaktionsskatt	-	-	37,0	22,7
Totala egna resurser	131,1	100	162,7	100

Det kan alltså noteras av EU-kommissionens tabell ovan att de totala egna resurserna uppskattas att öka från 131,1 miljarder euro i utkastet till budget för år 2012 till 162,7 miljarder euro 2020. Det är en 24,1 procents ökning, men den årliga ökningen skulle vara

¹¹ Commission Staff Working Paper "Financing the EU budget: Report on the operation of the own resources system", SEC(2011) 876 final of 29.06.2011

drygt 3 procent. Då är inte inflationen inräknad och troligen kommer den att öka budgeten årligen med kanske ytterligare två procentenheter.

Detta är inte alltför illa om man har i minnet de stora nedskärningsprogram som nästan samtliga medlemsstaters budgetar går igenom just nu.

Sverige tillsammans med nio andra medlemsländer förde dock fram på ett ministerrådsmöte i slutet av mars 2012 att de ville skära ned EU-budgeten mellan 2014-2020 med minst 100 miljarder euro, motsvarande 900 miljarder svenska kronor.

EU-anpassning av moms

Det finns ett EU-direktiv om harmonisering av moms i EU. Sverige får undanta ett antal varor och tjänster för beskattning fram till det att det slutliga mervärdesskattesystemet antagits inom EU. Det gäller moms på tidningar (är nu anpassat) och tidskrifter för ideella föreningar och framställning av dessa tidskrifter samt läkemedel till sjukhus och receptbelagda läkemedel. Men EU-anpassningen krävde att en hel del verksamhet inom utbildning, idrott och kultur skulle momsbeläggas. Från den 1 januari 1997 föreslogs en skattesats som varierade mellan 6 och 25 procent. Hårdast drabbades utbildningsområdet med 25 procents moms. Det gällde all utbildning som inte berättigar till studiestöd eller bedrivs inom grund-, gymnasie- eller högskola. Bilskolorna drabbades hårt liksom yrkesutbildning utanför studiestödet. På en del skolor innebar det att heltidsstuderande slapp moms medan deltidstuderande tvingades betala den.

Inom kultur och idrott godkände EU däremot i många fall en reducerad skattesats. Regeringen föreslog därför en moms på 6 procent, vilket är den lägsta nivå EU tillåter. På idrottens område momsbelades all verksamhet som inte bedrivs av stat, kommun eller ideell förening. Entréavgifter till matcher undantas om arrangören inte är kommersiell, liksom inträde till simhallar, startavgifter i skidlopp med mera. Men om en ideell förening säljer biljetter genom ett bolag blir det moms. Privata ridskolor, gym, tennishallar med mera faller under momsplikten. Den kulturella momsen lades på inträdet till konserter, cirkus, teatrar med mera. Studieförbundens studiecirklar och de kommunala kultur- och musikskolorna undantogs från moms.

För de som tar körkort, vilket främst är ungdomar, beräknades priset höjas med 20 procent, eller i genomsnitt med 2.000-3.000 kronor. Det fanns olika uppfattningar om EU:s regelverk gjorde det möjligt att tillämpa en reducerad momsskattesats på körkortsutbildning, då det också är en trafiksäkerhetsfråga. Men Knut Rexed, statssekreterare på finansdepartementet i oktober 1996, menade att den dörren var stängd då saken inte togs upp i medlemskapsförhandlingarna. Ulf Bernitz, professor i Europeisk integrationsrätt vid Stockholms universitet, gjorde en annan tolkning av EU:s regler och menade att det fanns utrymme för en liberalare tolkning. Inte ens "experter" har alltså samma uppfattning om vad som är möjligt och inte möjligt i tolkningen av EU:s momsregler.¹²

En av de största förändringarna av momsregler är dock i skrivande stund på gång. I detta nu är allmännyttiga ideella föreningar som inte är skyldiga att betala inkomstskatt för näringsverksamhet inte heller skyldiga att deklarerat och betala moms.

Men EU-kommissionen tydliggjorde i mars 2011 att de säger nej till att ideella föreningar i Sverige med en omsättning på under en miljon kronor även i fortsättningen skall slippa

¹² Artiklar i DN 961018 "Ny moms införs på flera områden" och "Priset för körkort höjs kraftigt"

redovisa moms. Något som kommer att slå mot de enskilda individerna i Sverige eftersom det kanske blir fördrade omkostnader och ökade spelavgifter. Alla kanske i framtiden inte har råd att vara med och spela i en förening för att det blir för dyrt.

De flesta av Sveriges omkring 20.000 idrottsföreningar, med över tre miljoner medlemmar, men även andra ideella organisationer som kulturföreningar, är i skrivande stund undantagna från moms. Men EU-kommissionen anser att detta strider mot EU:s lagstiftning och gemensamma momsregler och de har försökt att få bort undantaget. Enligt EU-kommissionen ger den svenska momslagen för generösa undantag åt ideella föreningar. Sverige riskerar därför att dras inför EU-domstolen.

Sveriges finansminister Borg har sagt att man tänker bestrida detta så långt det över huvud taget går och att det finns inget skäl att momsbelägga detta. Tills dess frågan är avgjord, vilket kan ta flera år, har den nuvarande regeringen sagt att de nuvarande reglerna för momsfrihet för ideella föreningar kommer att gälla.

Sverige skall tillsammans med flera andra medlemsländer driva frågan vidare. Österrike, Finland, Danmark och Nederländerna har också skatteundantag för sina ideella sektorer. Erik Strand, generalsekreterare för Riksidrottsförbundet, frågade sig i mars 2011 hur många människor som skulle vilja vara kassör i en idrottsförening när man krånglar till det med att momsbelägga vissa delar av verksamheten. De flesta föreningar har inte anställd personal och därför blir arbetsbördan ännu tyngre för de som ställer upp ideellt.

EU-kommissionen uttalade sig i ett ”klargörande” i december 2011. De sade att de inte har fattat något beslut om moms för den ideella sektorn i Sverige. Det enda som har sagts, enligt EU-kommissionen, är att det svenska förslaget att undanta alla ideella organisationer med en omsättning under 1 miljon kronor, från tillämpningen av det så kallade momsdirektivet inte är godtagbart eftersom det skulle verka diskriminerande mot andra momsskyldiga företag och individer. Detta innebär inte att all ideell verksamhet i Sverige kommer att momsbeläggas, hävdar EU-kommissionen. De hänvisar till att diskussioner pågår mellan den svenska regeringen och EU-kommissionen för att hitta andra lösningar inom ramen för de undantag som förutses i det gällande direktivet.

EU-kommissionen pekar på att nuvarande lagstiftning redan idag undantar en stor del av de ideella organisationerna, och att endast en liten del av deras verksamhet kan utgöra ett problem. Men man noterar att det finns lösningar i det nuvarande direktivet även i dessa fall och är beredd att ge riktlinjer till berörda medlemsstater om hur dessa kan hanteras. Skulle det visa sig att nuvarande lagstiftning, tvärtom EU-kommissionens nuvarande bedömning, ändå utgör ett problem för den ideella sektorn, säger sig EU-kommissionen vara beredd att titta vidare på den frågan.

Dock, frågan om momsfrihet för föreningar är en fråga som beslutas på EU-nivå genom sist och slutligen en dom i EU-domstolen. Av EU-kommissionens ”klargörande” kan man se ett hopp om att de kan backa, men deras iver att få ett enhetligt momssystem i hela EU är deras första prioritet och det är ett faktum att det är ett mindretal av medlemsländer som väljer att stötta sina föreningar genom att dessa slipper att deklarerat och betala moms. EU-kommissionen kan därför vara beredd att köra över en minoritet av medlemsländer i denna fråga.

EU:s fyra friheter

De fyra friheterna på EU:s inre marknad är fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital och utgör kärnan i den ursprungliga Europeiska Gemenskapen.

Hur allomfattande dessa fyra friheter kan tolkas i samhället och till vilken detaljstyrning EU kan komma att utvecklas var nog ingen medveten om i samband med EU-debatten i början av 1990-talet. Behövs alla dessa EU-institutioner för att trygga dessa fyra friheter eller har EU-projektet vuxit till något så mycket större – i form av syftande till att skapa en europeisk enhetsstat där EU tar över i princip alla politikområden? Någon avgränsning för EU:s maktsfär har inte satts upp.

Standardisering - både EU och inte EU

Fri rörlighet för varor och tjänster uppnås först när handelshinder avlägsnas. Europeiska standarder spelar därför en central roll i arbetet med att ta bort tekniska handelshinder inom EU. Anhängarna av europeisk standardisering hävdar att både på den offentliga upphandlingsmarknaden och på den privata marknaden kan användning av europeiska standarder vara ett enkelt sätt att uppfylla krav på marknaden. Gemensamma europeiska standarder kan motverka protektionism och nationella särlösningar, säger de.

1985 lanserade EG sin så kallade Vitbok, det vill säga utgångspunkten för den inre marknaden. I Vitboken finns cirka 300 områden som bedömts behöva harmoniseras, bland annat för att en fri varuhandel skall fungera. Arbetet med att genomföra detta pågår och kommer att ta lång tid. En stor del av harmoniseringen sker via direktiv, som beslutas av ministerrådet. Varje enskilt EU-land måste anpassa sina regler och föreskrifter i enlighet med direktivet. I direktiven enligt äldre metod är detaljerade lösningar inbyggda i direktivtexten. Det krävdes en lång och omständlig process för att ta fram färdiga direktiv. Utformningen av direktiv enligt den nya metoden, The New Approach, markerar en vändpunkt i arbetet med att ta bort tekniska handelshinder. Dessa direktiv inskränker sig till överordnade krav för hälsa, säkerhet och miljö samt vissa allmänna krav. Den här typen av direktiv kan antas genom majoritetsbeslut. Det har gett EU ett viktigt verktyg för att realisera den inre marknaden. Det är med andra ord på områdena hälsa, säkerhet och miljö som EU koncentrerar sina insatser för harmonisering av lagarna. För andra områden gäller principen om ömsesidigt godkännande av de olika ländernas lagar. En vara som är godkänd i ett EU-land skall kunna säljas fritt i andra EU-länder. Det är enligt det som brukar kallas Cassis de Dijon-principen. Direktiv enligt den nya metoden har inneburit en arbetsfördelning mellan myndigheter och tekniska experter. Arbetet med att specificera hur direktivens krav på hälsa, säkerhet och miljö skall uppfyllas, uppdras åt de europeiska standardiseringsorganisationerna (CEN, CENELEC och ETSI) och deras öppna arbetsformer. Det finns inget tvång att använda standarder, men vill man göra det lätt för sig att uppfylla direktivens krav, då skall man använda de harmoniserade standarderna.

Svensk standard måste revideras efter utvecklingen i Europa. Europeiska standarder skall fastställas som svensk standard senast inom sex månader, och befintlig, motstridande svensk standard måste upphävas. Undantag görs bara i speciella fall. Över 90 % av ny svensk standard överensstämmer med europeisk eller internationell standard. Pågående och planerat svenskt arbete upphör oftast när man sätter i gång ett motsvarande europeiskt eller internationellt arbete.

En rad produkter från leksaker till byggvaror och maskiner regleras av EU-direktiv enligt den nya metoden. Den europeiska standarden ger företagen nyckeln till hur de kan uppfylla direktiven. Användning av standard kommer att vara det enklaste sättet för företagen att säkerställa att deras produkter uppfyller kraven när det gäller säkerhet, hälsa och miljö.

Användning av standard är ofta ett krav från marknaden och inte en följd av myndigheternas regleringar. Trots att många standarder utarbetas på uppdrag av EU och i enlighet med EU-direktiv, kommer dessa "uppdragsstandarder" bara att utgöra en liten del av alla standarder. De allra flesta standarder, eller cirka 75 %, utarbetas för att marknaden har ett behov av gemensamma lösningar. Gemensamma internationella standarder ger rationella och konkurrensdugliga lösningar på större marknader. Istället för att kunder, tillverkare eller leverantörer var för sig utarbetar tekniska specifikationer, kan internationella och europeiska standarder användas som en gemensam referens.

Standarder utarbetas i aktiv samverkan mellan användarna och producenterna. Därmed är standarder ett uttryck för marknadens behov och önskemål.

En huvudregel inom EU är att en produkt som lagligen försäljs inom ett EU-land, fritt skall kunna marknadsföras i de övriga. För de flesta produkter kommer det att räcka med en egen deklARATION (tillverkardeklARATION) att produkten uppfyller kraven, medan det i andra fall blir nödvändigt att få en bedömning av en tredje part (provnings- eller certifieringsorgan). Det senare kan gälla krav som omfattas av EU-direktiv eller som marknaden ställer.

För att undvika att en vara måste gå igenom samma godkännandeprocess i varje land den säljs, har EU ett system för att skapa förtroende över gränserna. Gemensamma europeiska riktlinjer för provnings-, certifierings- och ackrediteringsverksamhet finns i en samling europeiska standarder, de så kallade EN 45 000-standarderna. Därmed kan provningsresultat och certifikat från ett land accepteras av andra EU-länder.

För produkter på områden som täcks av direktiv är det i regel ett krav att provnings- och certifieringsorganisationerna är offentligt godkända (ackrediterade). En produkt som uppfyller de väsentliga säkerhetskrav som finns i direktiv enligt den nya metoden, skall förses med ett CE-märke. Märket är utformat av EU. När produkten är CE-märkt, kan myndigheterna normalt inte neka den inträde på marknaden i någon av länderna. Uppköpare kan naturligtvis alltid ställa högre och kompletterande krav.

EU-samarbetet har gett Sverige, som nämns på annan plats i boken, ett helt nytt regelverk inom området offentlig upphandling. Detta regelverk är till för att säkerställa att handel sker på ett icke-diskriminerande sätt på den europeiska marknaden.

Standard spelar här en viktig roll. Det är numera obligatoriskt att hänvisa till standard i ett förfrågningsunderlag där köpesumman ligger över vissa tröskelvärden.

Det finns vissa undantag från detta som anges i 1 kap 13§ i lagen om offentlig upphandling (LOU), som är den svenska versionen av det europeiska regelverket. Med hjälp av "hänvisning till standard" förenklas upphandlingsproceduren. Företag kan vara säkra på att det som de efterfrågar också är det som de blir offererade. Dessutom blir offerterna jämförbara med varandra i större utsträckning än vad som annars hade varit fallet. Således är kunskap om standard lika viktig för leverantörer som upphandlare. Ännu finns det dock inte standarder för allt som en upphandlande enhet kan ha behov av. Men genom att hänvisa till standard där de finns, har företag skaffat sig en bra rutin att jobba efter.

Huruvida lekplatsernas standard har att göra med krav från EU har varit omdebatterat. Det finns åtta Europastandarder för lekredskap som svenska standarder. De omfattar säkerhetskrav och provningsmetoder, krav på montering, besiktning med mera. Här finns också särskilda säkerhetskrav och provningsmetoder för bland annat gungor, rutschbanor och stötdämpande underlag. På detta område finns dock inget EU-direktiv i botten. Det gör det däremot på krav på utförande, provningsmetoder och instruktioner för tillfälliga skyddsräckessystem som används vid uppförande eller underhåll av byggnader och anläggningar. Det standardiseringsarbetet är knutet till EU:s byggarbetsplatsdirektiv (92/57/EEG).

Den fria rörligheten för varor – byråkratiska konsekvenser

När det gäller till exempel varor på den inre marknaden finns det direktiv för i princip alla varor som existerar. Det finns till exempel i EU ett skodirektiv 94/11/EG av den 23 mars 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande märkning av material som används i huvudbeståndsdelarna av skodon som saluförs i detaljistledet.

Olikheter när det gäller märkning av skodon mellan medlemsstaterna kan skapa handelshinder inom EU och därigenom motverka en väl fungerande inre marknad. Därför måste ett gemensamt system för märkning av skodon ges exakta definitioner inom EU. Så motiveras det i alla fall för att direktivet skall finnas.

I artikel 1 förtydligas att i detta direktiv avses med skodon alla produkter som är försedda med sula och som är utformade för att skydda eller täcka foten. Direktivet gör en noggrann analys av olika delar på skon och olika sorters skor. Bland annat skall märkningen lämna information om ovandelen, fodret och bindsulan samt slitsulan. Vad gäller skodon som avses är det allt från sandaler med en ovandel som endast består av lösa remmar eller band till högskaftade stövlar vilkas ovandel täcker benen upp till och med låren. Skodonen är sedan indelade i nio olika undergrupper.

Det finns också ett fritidsbåtsdirektiv 94/25/EG från den 16 juni 1994 som handlar om säkerhetskraven på fritidsbåtar. Enligt direktivet riskerar skillnader i säkerhetskrav att skapa handelshinder och ojämna konkurrensvillkor på den inre marknaden. Direktivet väckte inte någon större uppmärksamhet i Sverige, men i Finland blev det debatt. Vissa av de traditionella smala finska roddbåtarna som kommer från landskapet Savolax uppfyller inte säkerhetskraven enligt direktivet. Finlands statsminister Paavo Lipponen sade i DN den 8 maj 1999 att det gick för långt när EU lade sig i hur deras Savolaxbåtar skall se ut.

Exemplen ovan visar hur EU-byråkratin alltid kan hitta arbete åt sig själva med nya direktiv att skriva. De mest kända är nog fågeldirektivet och habitatdirektivet som bland annat reglerar jakt. Dessa direktiv har både klara motståndare och anhängare. Det finns också bland annat ett syltdirektiv, badvattendirektiv, ett direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kosttillskott, TV-direktiv, mineraloljedirektiv, direktivet om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön, direktivet beträffande begränsning av användning och utsläppande på marknaden av vissa farliga ämnen och preparat (klorparaffiner med kort klorkedja), direktivet om andra livsmedelstillsatser än färgämnen och sötningsmedel, direktiv om utjänta fordon, direktiv om bedömning av vissa planer och programs inverkan på miljön och så vidare, och så vidare.

En del direktiv, kanske de flesta skulle ses som onödiga, men varje direktiv har alltid några anhängare och i den allmänna kompromissens namn släpps det mesta igenom. En tidigare EU-kommissionär Verheugen presenterade 2006 en lista med omkring 70 olika onödiga EU-regler som borde avskaffas. Givetvis fick han en mängd fiender genom det. Det kommer alltid nya direktiv och direktiv skrivs också om. Men att ett direktiv avskaffas – det är ytterst ovanligt.

Det är alltså som så att då en vara är tillåten i ett EU-land skall den vara tillåten i alla andra EU-länder, annars är det ett handelshinder. Det har gjort att Sverige varit tvungen att tillåta till exempel EU-mopederna och alkohol. Två varor som en politisk majoritet i Sverige varit minst sagt skeptiska till. Men med EU-medlemskapet ligger det utanför Sveriges Riksdags makt att fatta beslut i dessa frågor.

Den fria rörligheten för tjänster – blir allt mer komplicerat

Föreberedandet av ett direktiv för den fria rörligheten av tjänster harvades igenom EU-systemet under 2001 till 2004. Tjänstedirektivet handlar om hur vi skall hantera utländska företag som kommer tillfälligtvis till ett land för att göra ett jobb och sedan åka hem. Det är alltså fråga om byggprojekt, installationer, montering, konsultjobb och dylikt. Dessa får nu inte hindras av gamla skråbestämmelser, krav på medlemskap i handelskamrar och liknande. Till att börja med var i princip alla grupper i EU-parlamentet nöjda med förslaget. Men sedan kom det inför EU-parlamentsvalet 2004 larm om att de fackliga rättigheterna var i fara. Förslaget till tjänstedirektiv förespråkade att ursprungslandets regler skall gälla vid utstationering av arbetskraft i ett annat land. Det innehöll också ett förslag om ett förbud mot att kunna ställa krav på att arbetsgivaren skall ha en fast representant på plats, alltså en motpart för facket att förhandla med. Det varnades för att utländska tjänsteföretag kan komma till Sverige för att konkurrera med extremt låga löner. I många länder skulle då lönerna kanske pressas nedåt i ett som man sade ”race to the bottom”.

Det socialistiska/socialdemokratiska EU-partiet gjorde sitt motstånd till detta förslag till en valfråga i EU-parlamentsvalet 2004. Men det hade nog ingen effekt, i alla fall inte om man ser till valresultatet. Tjänstedirektivets avgörande behandling i EU-parlamentet i februari 2006 blev som alltid en kompromiss mellan kristdemokraterna/konservativa, liberalerna och socialistgruppen. Vårdlandsprincipen segrade i mångt och mycket gentemot ursprungslandsprincipen men inte helt och hållet. Socialistgruppen drog tillbaka sina strängare krav på att socialpolitiska hänsyn och konsumentskydd skulle kunna ställas på företag inom vissa sektorer som bedriver tjänsteverksamhet i andra länder. Deras eftergift var ett villkor för att kompromissen skulle komma till stånd, skrev EU-parlamentarikern Malcolm Harbour (brittisk konservativ) i ett pressmeddelande direkt efter omröstningen. Det är främst tjänster såsom byggande, städning och konsulttjänster där det kan bli problem i framtiden med att en strykklass av arbetare får se sina löner pressas ned och att de hamnar i en sämre social situation.

Men precis som med varor finns de olika typer av tjänster på EU:s inre marknad. Många olika sorters tjänster räknas upp i tjänstedirektivet som exempelvis finansiella tjänster som rör banker, långivning, försäkringar, inbegripet återförsäkringar, individuella pensionssystem, investeringar, betalningar etcetera. Det finns också vattendistributions- och avloppshanteringstjänster, tjänster avseende överföring, distribution, tillhandahållande och lagring av gas, tjänster avseende överföring, distribution och tillhandahållande av el, posttjänster, audiovisuella tjänster, elektroniska kommunikationstjänster, privata säkerhetstjänster samt hälsovårdstjänster och sociala tjänster med mera, med mera. Det finns förespråkare som vill se nya EU-direktiv på var och en av alla dessa sektorer vilket givetvis kan sysselsätta kommissionstjänstemän, EU-parlamentariker med medhjälpare och andra inom EU-systemet i årtionden framöver.

Fackliga rättigheter åsidosätts till förmån för fri rörlighet

När blir arbetsmarknadskonflikter ett hot mot EU:s fria rörlighet? Kan arbetare från ett EU-land skickas till ett annat EU-land och få lön enligt avtal från ursprungslandet eller skall lönenivån anpassas till landet där de arbetar, alltså vårdlandets?

Dessa frågor har varit kniviga och orsakat många konflikter i samband med fackliga blockader mot arbetsgivare.

En avgörande arbetsmarknadskonflikt var Vaxholmskonflikten/Lavalfallet i Sverige 2004–2005 kring ett bygge i just Vaxholm. Parter i konflikten var från arbetsgivarparten ett lettiskt byggföretag och det svenska fackförbundet Byggnads.

Efter en begäran om förhandsavgörande av den svenska Arbetsdomstolen dömde EU-domstolen i december 2007 till det lettiska företagens fördel.

Bakgrunden var den att det lettiska byggföretaget L&P (Laval un Partneri) Baltic Bygg AB vann en upphandling av Vaxholms kommun om att bygga om en skola i Vaxholm. Det lettiska företagens svenska dotterbolag startade ombyggnationen sommaren 2004. Företaget hade då inte ingått något kollektivavtal med byggfacket och inledde förhandlingar med dem. Under hösten 2004 tecknade Laval ett lettiskt kollektivavtal, som skall ha gett arbetarna i fråga cirka 13 700 kronor i månaden plus kost och logi.

Efter att förhandlingarna mellan företaget och fackförbundet hade strandat beslutade Byggnads i oktober 2004 att försätta arbetsplatsen i blockad. Den inleddes i november 2004. Fackförbundet Elektrikerna varslade om sympatiåtgärder i samband med detta.

I december 2004 stämmer företaget de svenska facken inför Arbetsdomstolen. Domstolen förklarar interimistiskt att fackens stridsåtgärder inte är olagliga, men vänder sig i april 2005 till EU-domstolen för ett utlåtande. Arbetsdomstolen ansåg att den inte kunde avgöra ärendet förrän EU-domstolen hade klarlagt tolkningen av EU:s lagstiftning i relation till den svenska lagstiftningen. Lavals dotterbolag går i konkurs i mars 2005 och NCC övertar bygget.

I maj 2007 kommer ett förhandsutlåtande från generaladvokaten vid EU-domstolen. Hans utlåtande går mestadels på fackens linje. Generaladvokaten bedömde att fackliga stridsåtgärder i princip är tillåtna för att tränga undan ett utländskt kollektivavtal. Detta under två förutsättningar: dels skall skillnaden mellan de två avtalen vara markant, dels skall åtgärderna vara proportionella till den förbättring som uppnås genom konflikten. Bägge dessa förutsättningar bedömde generaladvokaten vara uppfyllda i Vaxholmsfallet.

Men i december 2007 kommer domen i EU-domstolen och den är ett bakslag för facket. EU-domstolen dömer till fördel för det lettiska företaget. Byggnads döms för att ha gått för långt i sina krav och svensk lag måste ändras. Domstolen ansåg att Byggnads krävt mer än vad EU:s direktiv för utstationering av arbetskraft gav dem rätt till och att den svenska lagstiftningen måste ändras. Dessutom ansåg EU-domstolen att de svenska avtalen var så otydliga att det var omöjligt för Laval att veta vad man skulle rätta sig efter.

Det är intressant att kunniga jurister inom EU – generaladvokaten respektive domarna i domstolen har helt motsatta uppfattningar i denna fråga. Det förekommer dock även i andra fall, bland annat när Systembolaget var uppe i EU-domstolen.

En svensk utredning presenterade ett år senare ett förslag om hur svensk lag måste ändras. I september 2009 presenterade den svenska regeringen sitt förslag till lagändring. I december 2009 dömde Arbetsdomstolen till företaget Lavals fördel. De två fackförbunden Byggnads och Elektrikerna fick betala rejält. De dömdes att betala totalt 2,65 miljoner kronor, dels ett allmänt skadestånd på 550.000 kronor till det lettiska byggbolaget för att ha bedrivit olagliga stridsåtgärder och dels måste de betala rättegångskostnader på drygt 2,1 miljoner kronor. Domarna i Arbetsdomstolen var dock oeniga. En minoritet instämde inte i domen.

I mars 2010 antog Sveriges riksdag de lagändringar som regeringen ansåg nödvändiga efter EU-domstolens dom i målet. Men den rödgröna oppositionen försökte få riksdagens beslut uppskjutet i ett år. När det inte lyckades, förklarade de att de skulle riva upp den nya ”Laval-lagen” om de vann valet september 2010. Som bekant förlorade de det valet. Enligt de rödgröna begränsar lagen rätten att vidta fackliga stridsåtgärder på ett sätt som går längre än vad EU-rätten kräver och som får allvarliga konsekvenser för den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Även i fortsättningen skall det vara arbetsmarknadens parter som ser till att utländska företag som utstationerar arbetstagare till Sverige ger sina anställda lön och andra arbetsvillkor enligt svenska kollektivavtal. Någon lagstadgad minimilön eller något system för att allmängiltigförklara kollektivavtal infördes alltså inte. Den stora skillnaden jämfört med tidigare var att möjligheterna för fackföreningsrörelsen att vidta stridsåtgärder för att tvinga utländska företag att teckna kollektivavtal – om de inte gör det frivilligt – nu har blivit avsevärt mindre.

Fyra villkor måste vara uppfyllda:

- De villkor som krävs måste motsvara villkoren i ett centralt, rikstäckande kollektivavtal.
- De får bara gälla minimilön eller andra minimivillkor på de områden som räknas upp i den svenska utstationeringslagen.
- De måste vara mer förmånliga för de utstationerade arbetstagarna än de villkor som följer av utstationeringslagen.
- Dock, viktigast av allt, även om dessa tre villkor ovan skulle vara uppfyllda får ändå inga stridsåtgärder vidtas om arbetsgivaren kan visa att hans anställda redan har ”i allt väsentligt” lika förmånliga villkor som det svenska kollektivavtalet ger.

Detta sista villkor betyder att arbetsgivaren kan freda sig mot stridsåtgärder genom att visa upp ett skenavtal, och innan facket hinner skaffa fram bevis på att detta dokument är felaktigt, kommer arbetet redan att vara klart och arbetstagarna ha rest hem igen. Då är det för sent att försöka få igenom ett svenskt kollektivavtal för arbetet. Ytterligare ett problem är att det inte kommer att vara tillåtet att vidta stridsåtgärder ens om de utländska arbetstagarna blir medlemmar i en svensk fackförening. Facket kommer alltså även att vara förhindrad att ta tillvara sina egna medlemmars intressen.¹³

Vaxholm/Lavalfallet är intressant utifrån det perspektivet att det var ett klart politiskt/juridiskt nederlag för svensk socialdemokrati. Deras lednings tal om ett ”arbetarnas” Europa före EU-inträdet visade sig vara ren osanning.

”* Stärkt arbetsrätt på en gemensam europeisk arbetsmarknad som bl a ger rätt till koncernfackligt arbete, respekt för kollektivavtal på nationell och europeisk nivå och konflikträtt över nationsgränser.”
(Manifest för ett socialdemokratiskt Europa. Socialdemokrater för EG/EU, 1994)

Nytt förslag 2012 om att EU skall lägga sig i strejkrätten

I mars 2012 kom nya förslag från EU-kommissionen på arbetsmarknadens område. Det ena området gällde utländsk arbetskraft från andra EU-länder. Det skulle bli huvudleverantörens ansvar att se till att villkor som lön och semester omfattar även utländsk arbetskraft från andra EU-länder.

EU-kommissionen föreslog samtidigt nya regler för strejkrätten, som fick stark kritik. Enligt svenska LO gav förslaget till förordning domstolar, i slutändan EU-domstolen, rätten att pröva om stridsåtgärder är proportionerliga. Konfliktsåtgärderna skulle inte få överskrida det som är nödvändigt för att den stridande parten skall få igenom sina krav. Vad som skulle anses som proportionerligt skulle tolkas av EU-domstolen. Det vill säga om till exempel

¹³ – EU & Arbetsrätt, Arbidliv i Norden 20100325 ”Lavalfallet har gett Sverige en ny lagstiftning”, Kerstin Ahlberg

blockadaktioner kan vara tillåtna eller inte i samband med en lönekonflikt. Ansvaret för arbetsfreden i Sverige skulle alltså läggas över på EU-domstolen. I Sverige äger fack och arbetsgivare frågorna om löneförhandling och konflikträtt på arbetsmarknaden. Det anses vara grunden för den svenska modellen. Fack och arbetsgivare skulle med EU-kommissionsförslaget eventuella genomförande att bli osäkra på vad man får och inte får göra.

EU-kommissionen ville reglera strejkrätten med detta förslag. Intressant att notera är att ansvarig EU-kommissionär som lade förslaget var ungraren László Andor. Andor har partibeteckningen socialist. Vore intressant att veta vad Socialdemokraternas partiledare Stefan Löfvén tycker om att EU vill klampa in på ytterligare ett område. Löfvén var som utredare på det gamla Metallfacket ordförande i Fackliga röster för Europa och en ivrig förespråkare av svensk EU- och EMU-anslutning. Frågan bör ställas till honom om han är nöjd med de fackliga resultaten av det svenska EU-medlemskapet?

I skrivande stund har 12 medlemsstaters parlament protesterat mot kommissionsförslaget. EU-kommissionen skall därför ompröva förslaget – de har rätt att lägga fram samma förslag än en gång om de så vill. Dock, utifrån motståndet de mött kan man minst förvänta sig någon form av reviderat förslag, om det återkommer alls.

Ökade byråkratiska bördor som EU-medlemmar

Kostnader för genomförande av beslut fattade i EU hamnar till stor del hos kommuner, landsting och regioner. Miljö- och hälsoskyddsförvaltningarna i kommunerna beräknas till exempel ha fått en tioprocentig ökning av sina arbetsuppgifter, men utan någon som helst ekonomisk kompensation. En liknande utveckling finns på livsmedelsområdet när det gäller mätningar och kontroll, liksom olika typer av statistik. Kommunernas ansvar för livsmedelstillsynen utökas. EU-kommissionen har då och då kontrollerat verksamheten och rätt ofta har de kritiserat det svenska systemet med lokal tillsyn. Tillsynen är olika i kommunerna och sker för sällan, enligt EU-kommissionens experter. EU-direktivet som gäller från och med september 2000 föreskriver att allt nötkött skall vara märkt så att det framgår i vilket land djuret är slaktat och styckat. I Sverige skall detta kontrolleras av kommunerna, som alltså får ännu svårare att klara en god livsmedelstillsyn. Svenska Kommunförbundet protesterade förgäves hos den svenska regeringen. Medlemskapet i EU har också lett till att de svenska gränskommunerna tvingats bygga upp nya kontrollstationer som är bemannade med bland andra veterinärer.

Badvattendirektivet från 1976 ställde tuffa krav på kommunerna att mäta kvalitet på badvatten även när det inte var badsäsong. Det framhölls ofta som exempel på en ny uppgift för kommunerna, och som inte upplevdes som särskilt ändamålsenlig. Det nya direktivet från 2006 lättar på arbetsbördan, men man måste ändå göra provtagningar tre-fyra gånger under en förutbestämd badsäsong vars längd varierar i landet.

Roger Kaliff, ordförande i Kommun- och Landstingsförbundets gemensamma beredning i januari 2001, sade att det inte gagnar EU-projektet som helhet om ökade kostnader för EU-medlemskapet skall ställas mot de resurser man behöver för att satsa på äldreomsorg, skola och sjukvård. Finansieringsprincipen, det vill säga att reformer skall vara finansierade innan beslut tas, måste också gälla beslut fattade i Bryssel, sade Kaliff.

Sammantaget har EU-lagstiftningen fått betydande konsekvenser för verksamheten i kommuner, landsting och regioner. Genom att frågor som rör dem har lyfts från nationell

svensk nivå till EU-nivå har EU-medlemskapet på det hela taget försvagat möjligheter att påverka i dessa frågor. När Sverige gick med i EU tillsattes en samrådsgrupp som skulle fungera som forum för konsultationer mellan regeringskansliet och Kommun- och Landstingsförbunden. Men gruppens betydelse undergrävdes efter hand och den kom mer att handla om information än om konsultation. Att formen inte var den rätta stod snart klart och så småningom lades samrådsgruppen ner utan att ersättas av någon ny konsultationsmekanism.

När konsekvenserna av ett svenskt medlemskap i EU analyserades inför medlemskapet betonades att EU:s befogenheter inte omfattade de viktigaste delarna av kommunernas, landstingens och regionernas verksamhet. Hur man organiserade och finansierade sjukvården var till exempel en nationell fråga. Det samma gällde socialpolitik, barnomsorg, äldreomsorg och skola. Även sysselsättningspolitiken hörde dit.

Efter sex år kunde man konstatera att utvecklingen i praktiken tedde sig annorlunda. Även om dessa områden inte omfattas av EU:s bindande lagstiftning finns det många sätt på vilka EU:s ambitioner gör sig gällande.

En orsak är att lagstiftning inom andra områden får effekter. Reglernas för offentlig upphandling påverkar förutsättningarna för avknoppning och för att lägga ut verksamhet på entreprenad i och med att det måste ske en regelrätt upphandling i varje enskilt fall över tröskelgränserna. Det samma gäller möjligheterna till ”grön” upphandling och lokal direktupphandling.

Ett exempel gäller hur principerna om fri rörlighet kan användas för att ändra förutsättningarna. De sociala rättigheterna skall gälla inom hela EU och inte bara i hemlandet. Ett par fall har debatterats och behandlats i EU-domstolen rörande rätten att få planerad vård - till skillnad från akut vård - i utlandet betald via den nationella sjukförsäkringen. På liknande sätt kan man tänka sig fall där skolutbildning eller universitetsutbildning påverkas av argument om den fria rörligheten.

Ytterligare ett exempel är hur det svenska sättet att definiera politikområden kan skilja sig från dem som används inom andra EU-länder, exempelvis EU:s arbete med hälsostrategi och folkhälsoprogram. Enligt det svenska sättet att se rör detta arbete inte sjukvården, men andra EU-länder gör inte samma gränsdragning. Tvärtom diskuteras i EU frågor som vi skulle karakterisera som sjukvårdsfrågor. Folkhälsoprogrammet i EU kommer troligen att leda till ”pekpinnar” i form av rapporter om kvalitet, köer, metoder, etcetera. Samma sak gäller skola och EU:s socialpolitiska dagordning. EU:s strävan att ge EU-medborgarskapet en konkret innebörd kan också i förlängningen få konsekvenser på områden som vi i Sverige normalt inte anser är EU:s bord.

Många kommuner har också på ett speciellt sätt haft bekymmer med den fria rörligheten för personer. Samtidigt som det finns fri rörlighet och rätt att flytta fritt för personer inom EU har kraven på uppehållstillstånd skärpts. Numera krävs tillstånd för den som vill stanna mer än tre månader i ett annat land.

Till skillnad från många andra länder i EU har kommunerna i Sverige ett ansvar för alla som vistas i kommunen. Detta ansvar är mer långtgående än vad EU:s regler om fri rörlighet innebär. I EU får alla röra sig fritt, men om någon social förmån skall utgå krävs ett uppehållstillstånd. I Sverige hanterar kommunerna frågan om bistånd på lite olika sätt. Många gånger handlar det om att göra en bedömning i det enskilda fallet och att därefter bevilja eller avslå en social förmån. Det här har försatt kommunerna i ett dilemma. Skall de inte ge socialbidrag och följa EU-regeln om uppehållstillstånd eller skall deras sociala ambitioner omfatta alla som just då bor i kommunen enligt vad den svenska lagen säger? Framför allt större städer har brottats med det här problemet och har vänt sig till Kommunförbundet för råd. Vissa kommuner har valt att vägra bidrag medan andra kommuner varit mer generösa.

Den hårda besparingspolitiken på 1990-talet för att klara den statsfinansiella krisen i Sverige, samt inte minst besparingspolitiken för att uppfylla EU:s så kallade konvergenskriterier, var en tung börda som kommuner, landsting och regioner fick hjälpa till med. Det blev sänkta statsbidrag, ofinansierade nya uppgifter som till exempel barnomsorgsgarantin, kostnadsövervältning från socialförsäkringarna till socialbidragen och så vidare.

EU-kraven kan ha gett Sveriges finansminister extra stöd för en sparsam linje i regeringsarbetet. De uttryckliga krav som ställts av bland annat EU-kommissionen, men ännu mer ett allmänt gruppträck och ökat idéutbyte inom EU är troligen en del av förklaringen till några av de genomförda åtgärderna. Riksdagens budgetarbete lades om så att alla statliga utgifter exklusive statskuldräntorna, det vill säga även statsbidragen till kommunerna, fick ett utgiftstak. Riksbanken fick en självständig ställning och diverse avregleringar genomfördes.

EU-medlemskapet och den inre marknaden utsätter delar av det svenska skattesystemet för ett starkt tryck nedåt. Momssatser, alkoholskatter, tobaksskatter och förmögenhetsskatter sänks eller kommer kanske att behöva sänkas. Detta påverkar troligen kommuner, landsting och regioner indirekt när staten skall kompensera sig för skattebortfallen. Minskade statsbidrag till kommunsektorn är då mycket sannolikt.

Momsreglerna för kommuner och landsting berördes däremot direkt av EU-medlemskapet. Icke skattepliktiga verksamheter som exempelvis vård lyftes 1995 ur det vanliga momssystemet för att anpassas till EU:s regelverk. För att det fortfarande skulle vara skatteneutralt med drift i egen regi och entreprenader skapades en kompensation för kommuner och landsting. Genom detta så kallade kommunkontosystem får kommuner, landsting och regioner tillbaka ingående mervärdesskatt som de har betalt men inte har rätt att dra av för i det vanliga systemet. Den svenska staten anslog pengarna från början och systemet skulle därefter finansieras av kommunsektorn själv. Systemet gick dock med ett underskott som staten täckte, medan kommuner, landsting och regioner fick betala allt högre avgifter.¹⁴

Utgifter och inkomster med EU-medlemskapet

EU-avgiften bestäms utifrån EU-ländernas bruttonationalinkomst (BNI), momsinkomster samt tullar och avgifter vid handel med länder utanför EU. Medlemsländernas avgifter till är EU:s klart viktigaste inkomst i nuläget. Men då medlemsländerna inte vill betala så höga avgifter som EU-kommissionen och EU-parlamentet önskar för att finansiera alla de nya politikområden EU skall engagera sig i enligt de två nämnda EU-institutionerna, vill dessa också införa en direkt skatteinkomst till EU av något slag. Mer om det nedan.

Sverige betalar mer till EU än vad vi får tillbaka från dem i form av stöd och bidrag. Sverige är alltså en nettobetalare till EU, särskilt i relation till vad vi betalar per invånare i vårt land. En anledning till att Sverige betalar så mycket är att vi har goda inkomster, bland annat från export av varor till utlandet, jämfört med många andra EU-länder. Goda inkomster innebär en hög BNI och eftersom merparten av EU-avgiften baseras på landets BNI blir Sveriges avgift hög. Ett annat tungt skäl till att Sverige är nettobetalare är att merparten av EU:s pengar går till jordbruket och till utjämning av sociala och regionala klyftor. Eftersom Sverige har små men moderna jordbruk får Sverige inte lika mycket jordbruksstöd som medlemsländer med stor jordbruksproduktion eller medlemsländer med jordbruk som är i behov av modernisering.

¹⁴ Boken ”Sex år i EU - konsekvenserna för Sveriges kommuner, landsting och regioner 1995-2000” Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet, januari 2001

Dessutom bedöms de regionala och sociala klyftorna i Sverige vara jämförelsevis små och därmed anses det inte finnas samma behov av sådana stöd i Sverige som i andra EU-länder.

I grund och botten handlar den höga avgiften från Sverige till EU om att de svenska förhandlingarna i samband med medlemsförhandlingarna var så angelägna att Sverige skulle gå med att man sålde landet billigt. Enstaka gånger har det blossat upp i debatten att Sverige fick ett dåligt avtal. Under Sveriges första år som medlem fanns ett mål 6 i EU för arktiska och sub-arktiska områden för att helt enkelt muta Norrland. Men mål 6 försvann och inleddes i andra mål med en ny långtidsbudget år 2000. Norrlands speciella klimat och avfolkning med mera är av marginell vikt i dagens krisartade EU.

Sverige får rabatt på EU-avgiften, om än en marginell sådan, för att kompensera att vi betalar en högre avgift än jämförbara EU-länder. Fram till år 2013 skall därför Sverige betala 0,1 procent istället för 0,3 procent av landets momsinkomst. Därmed beräknas Sveriges EU-avgift minskas med 150 miljoner euro på bruttobeloppet. Dessutom betalar Sverige endast en fjärdedel av sin normala andel av den så kallade Storbritannienavgiften. Det är den "avgift" som anses finnas då Storbritannien som en stor nettobetalar till EU fick en rabatt framförhandlad 1984.

Finansieringen av EU-avgiften vid inträdet

I den svenska regeringens kompletteringsproposition 1995 redovisades i korta drag hur finansieringen av EU-avgiften skulle ske. Enligt regeringen skulle medlemskapet i EU leda till en ökad årlig budgetbelastning på cirka 20 miljarder kronor från och med år 1998. Hur finansierades då denna utgiftsbelastning? Riksdagens utredningstjänst sammanfattade det i en PM daterat 13 juni 1995.

I proposition 94/95:122 "Finansiering av medlemskap i EU" föreslogs en höjning av arbetsgivaravgiften med mera som år 1998 skulle ge en inkomstökning på 7,5 miljarder kronor. Därutöver föreslogs i proposition 94/95:203 sammanlagda inkomstförstärkningar om 7,0 miljarder kronor varav 0,4 miljarder kronor tillgodoräknades som budgetförstärkning i kompletteringspropositionen 1995. Sålunda återstod 6,6 miljarder för finansiering av EU-avgiften. Denna inkomstökning till staten på 6,6 miljarder kronor till EU-avgiften skedde genom: Höjda energiskatter för bränsle till jordbrukstraktorer, motorredskap och terrängfordon, höjd vattenkraftsskatt, kärnkraftsskatt och koldioxidsskatt, höjd försäljningsskatt på motorfordon, utvidgat underlag för fastighetsskatt, begränsning av avdrag för pensionsförsäkringar samt slopad alkohol- och tobaksskatt.

I budget- (94/95:100) och kompletteringspropositionen (94/95:150) föreslogs ett flertal åtgärder (både på inkomst- och utgiftssidan). Men förslagen hade två syften, dels att sanera de offentliga finanserna och dels att finansiera EU-medlemskapet. Åtgärderna var emellertid inte "öronmärkta" för EU-finansiering eller budgetsanering varför en specifikation inte var möjlig att påvisa. I budgetpropositionen 1995 uppgick nedskärningarna till 4,6 miljarder och i kompletteringspropositionen 1995 uppgick inkomstökningar och utgiftsminskningar av de sammanlagda nedskärningarna till 1,3 miljarder.

Att exakt peka ut vilka nedskärningar utgifterna för EU-medlemskapet orsakade var givetvis politiskt känsligt och därför var det enklare att inkludera dem i den totala nedskärning av statens utgifter som skedde vid denna tid.

Sveriges avgifter och återflöden sedan 1995

En ofta diskuterad fråga rör medlemsavgift till och återflöde från EU. I nedanstående tabeller sammanfattas utvecklingen av Sveriges avgifter till och återflöden från EU under de gångna åren.

Tabell 2. Sveriges avgift till EU 1995-2015, utfall, miljarder kronor¹⁵

År	Belopp	År	Belopp
1995	10,9	2006	25,9
1996	13,2	2007	26,6
1997	19,5	2008	31,5
1998	21,2	2009**	19,2
1999	20,5	2010	30,4
2000	22,3	2011***	29,8
2001	23,3	2012***	31,3
2002	20,6	2013***	32,2
2003	18,3	2014***	32,8
2004	25,6	2015***	35,5
2005	25,6		

* Sverige hade en infasningsrabatt de första åren.

** Att Sverige betalade en betydligt lägre avgift 2009 beror på att reglerna för medlemsländernas avgifter ändrades detta år. De nya reglerna innebar att Sveriges avgift blev lägre än vad den varit med de tidigare reglerna. Beslutet gällde från 2007 och Sverige kompensades för detta med en rabatt på 2009 års avgift.

*** Avgiften för 2011 är en prognos, för 2012 föreslaget i budgetproposition för 2012 samt 2013 och framåt ett beräknat belopp i nämnda proposition.

Efter toppmötet i Berlin 24-26 mars 1999 sade en då nöjd statsminister Göran Persson på presskonferensen, att genom den rabatt som Sverige skulle få på medlemsavgiften till EU, skulle den svenska avgiften stabiliseras på cirka 22 miljarder kronor om året fram till år 2006. Han trodde att avgiften inte skulle öka med mer än någon halv miljard till 2006. Redan två år efter visade det sig alltså inte vara sant. Göran Persson hade ingen aning om vad han pratade om, men det lät bra för stunden och han kunde framstå som segrare utan att det fanns någon möjlighet till kritisk granskning av hans påstående.

Tabell 3. Sveriges avgifter till och återflöden från EU 1995-1999. Miljarder kronor.¹⁶

	1995	1996	1997	1998	1999
Avgift	10 916	13 152	19 524	21 210	20 546
Återflöde	1 130	6 771	8 220	9 613	10 667
Netto	-9 786	-6 381	-11 304	-10 543	-9 879

Sverige betalade således cirka 85 miljarder kronor i avgift under den första femårsperioden. Det innebär drygt 20.000 kronor för varje förvärvsarbete svensk. Samtidigt kom cirka 35

¹⁵ Svenska regeringens budgetpropositioner 1996-2012

¹⁶ Riksdagens utredningstjänst

miljarder tillbaka i form av regional- och jordbruksstöd, det vill säga cirka 10.000 kronor per förvärvsarbetande. Då man beräknar hur mycket "Sverige får tillbaka" från EU brukar man lägga till två poster som egentligen ligger utanför själva återflödet. Det är dels Sveriges bidrag till EU:s utvecklingshjälp, dels kostnaden (!) för de svenskar som arbetar i EU-systemet.

EU-kommissionens årliga rapport om återflödet till medlemsstaterna visade att det totala återflödet till Sverige från 2000 års budget uppgick till 1.194 miljoner euro, vilket motsvarade cirka 11.044 miljarder svenska kronor. Det bör dock noteras att utgifter för administration, bistånd samt vissa utgifter som inte gått att hänföra till ett enskilt land inte ingår i återflödsberäkningarna. Det svenska nettobidraget uppgick till -1.177 miljoner euro (9.945 miljarder kronor räknat på kursen 1 euro=9,25 kronor), eller -0,50 procent av BNI.¹⁷

Beräkningarna på återflöde de senaste åren samt nettoavgiften visar ett återflöde för år 2010 och 2011 på runt 13 miljarder kronor och en nettoavgift på cirka 17,5 miljarder. Men då skall man ta med i beräkningen att det emellertid är svårt att beräkna exakt hur mycket varje land får tillbaka. Delar av stödet från EU är örönmärkt för vart och ett av medlemsländerna, medan andra delar går till gemensamma projekt där flera länder deltar.

Nya medlemsavgiftsberäkningar

Berlintoppmötets förhoppningar i mars 1999 om att Sverige skulle betala mindre till EU visade sig komma på skam. Medlemsavgiften ökar i stället sakta men säkert.

EU-parlamentet driver också så gott som varje år att medlemsländerna skall öka sina anslag till EU:s budget. Det är i princip varje år en dragkamp mellan ministerrådet och EU-parlamentet där båda parter får ge och ta under förhandlingen. Efter EU-parlamentets första behandling av EU:s budget i oktober 2000 inför år 2001 ville till exempel EU-parlamentet spendera 1 miljard euro mer i åtaganden än rådet. För Sveriges del skulle det ha inneburit en ökad avgift till EU på cirka 500-600 miljoner kronor.

De senaste åren har EU-parlamentet och EU-kommissionen varje år velat öka EU:s budget med cirka 5 %. En del medlemsländer har lagt nollbud. Kompromissen har blivit att man ökat budgeten med strax under 3 %.

EU-kommissionen presenterade hur fördelningen av nettoutgift/nettobidrag till eller från EU fördelade sig över medlemsstaterna år 1999. Detta har bedömts som känsliga uppgifter som man tidigare varit försiktiga med att offentliggöra. Men EU-kommissionen räknar dock annorlunda än den svenska staten. Deras beräkning är komplicerad. Tull- och jordbruksavgifter räknas inte in bland medlemsländernas bidrag eftersom avgifterna bestäms gemensamt för hela EU. Dessutom görs avdrag för vissa administrativa utgifter.

¹⁷ Regeringens skrivelse 2001/02:160 020221 "Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001"

Tabell 4. Nettoutgift/nettobidrag till eller från EU per medlemsstat 1999 med beräkning över vad varje stat betalar/erhåller per invånare (kommissionens beräkningssätt):

Miljoner euro/invånare i tusental/Antal euro per invånare

	Summa Euro	Antal invånare	Summa/Invånare
Luxemburg	- 94,3	429	- 219,81
Nederländerna	-2.014,2	15760	- 127,79
Tyskland	-9.478,9	82038	- 115,53
Sverige	-1.004,6	8854	- 113,46
Österrike	- 725,6	8082	- 89,78
Storbritannien	-3.506,8	59247	- 59,19
Finland	- 252,8	5160	- 48,99
Belgien	- 426,4	10213	- 41,75
Italien	-1.260,2	57612	- 21,87
Frankrike	- 640,6	58966	- 10,86
Danmark	+ 50,0	5313	+ 9,41
Spanien	+7.090,7	39394	+ 179,99
Portugal	+2.802,0	9980	+ 280,76
Grekland	+3.755,6	10533	+ 356,56
Irland	+1.930,5	3744	+ 515,63

Euron varierade mycket gentemot kronan 1999, men den genomsnittliga kursen över året var 8,81 SEK = 1 Euro. Sverige betalade alltså ungefär 113,46 euro per invånare till EU i netto år 1999, det vill säga cirka 1.000 svenska kronor. Dock måste man ta in i beräkningen att återflödet av EU-pengar till Sverige var oerhört ojämnt fördelat och det handlar om mångmiljonbelopp som exempelvis tillfaller storbönder och på intet sätt kommer den stora andelen av befolkningen till del.

EU:s budget för 1999 uppgick till 85.558 miljarder euro, vilket motsvarade cirka 754 miljarder svenska kronor (omräkningskurs 1 euro = 8,81 sek). Som en jämförelse uppgick den svenska statsbudgeten för 1999 till cirka 750 miljarder kronor.

Tabell 5. Översikt över betalningar till och återflöden från EU:s gemensamma budget per medlemsstat i miljoner kronor (Sveriges beräknings sätt) 1999

	Betalning till EU:s budget Milj kr	Betalning till EU:s budget Procent	Återflöde från EU:s budget Milj kr	Återflöde från EU:s budget Procent	"Netto" Milj kr
Belgien	28.158	3,9	16.136	2,6	- 9.022
Danmark	14.591	2,0	13.363	2,1	- 955
Tyskland	185.618	25,5	86.802	13,9	- 98.816
Grekland	11.883	1,6	44.126	7,1	+ 32.243
Spanien	54.898	7,6	113.939	18,3	+ 59.041
Frankrike	123.285	17,0	113.250	18,2	- 10.035
Irland	9.336	1,3	25.428	4,1	+ 16.092
Italien	94.847	13,0	79.050	12,7	- 15.797
Luxemburg	1.711	0,2	822	0,1	- 889
Nederländ.	44.855	6,2	15.336	2,5	- 29.519
Österrike	18.093	2,5	10.802	1,7	- 7.291
Portugal	10.815	1,5	34.603	5,6	+ 23.788
Finland	10.666	1,5	8.062	1,3	- 2.604
Sverige	20.693	2,8	10.101	1,6	- 10.592
Storbrit.	97.646	13,4	51.100	8,2	- 46.546
<i>Totalt</i>	<i>727.096</i>	<i>100,0</i>	<i>622.920</i>	<i>100,0</i>	

Anmärkningar:

Återflödet utgörs av följande poster i EU:s budget; jordbrukspolitik, strukturstöd samt inre politik (bland annat satsningar på forskning och teknisk utveckling, transeuropeiska nätverk, kultur och utbildning).

Tyskland står för drygt en fjärdedel av inbetalningarna till EU-kassan. Trots att de erhåller stora jordbruks- och regionalpolitiska EU-bidrag är de stora nettobetalare.

Sverige fick ut 747 miljoner euro i jordbruksbidrag, vilket motsvarar ungefär 1,4 procent av EU:s jordbruksutgifter. Danmark fick 3 procent av jordbruksbidraget eller 1.235,7 miljoner euro. Finland erhöll cirka 1,4 procent av EU:s jordbruksbidrag.

I regionalpolitiska bidrag låg Sverige och Danmark bland de länder som fick minst. Sverige fick 0,9 procent av de regionalpolitiska bidragen och Danmark 0,7 procent medan Finland fick 1,5 procent. Bidraget till Sverige uppgick till 230,6 miljoner euro.

Tabell 6. Medlemsländernas andel i finansieringen av EU:s budget samt andel av EU:s samlade BNP (i procent) 1999

	Budgetandel	BNP-andel
Belgien	3,9	3,0
Danmark	2,0	1,9
Tyskland	25,5	24,9
Grekland	1,6	1,5
Spanien	7,6	7,0
Frankrike	17,0	16,7
Irland	1,3	1,2
Italien	13,0	13,7
Luxemburg	0,23	0,2
Nederländerna	6,2	4,5
Österrike	2,5	2,4
Portugal	1,5	1,4
Finland	1,5	1,5
Sverige	2,8	2,8
Storbritannien	13,4	17,3

Viktiga faktorer som avgör hur stor den sammanlagda "bruttoavgiften" till EU:s budget blir är storleken på importen från tredje land, den relativa storleken på den privata konsumtionen och bruttonationalinkomsten. Länder med stor bruttonationalinkomst får proportionellt sett betala mer till budgeten.

Den svenska kronans rörlighet gör också att medlemsavgiften varierar. I slutet av september 2001 när kronan föll gentemot euron uppskattade finansminister Bosse Ringholm att om svenska kronan stannade på 9,9 mot euron skulle medlemsavgiften kanske öka upp till 25 miljarder kronor. Avgörande är den kurs som noteras på årets sista dag.

Samtidigt skall man ta med i beräkningen att då den svenska staten betalar medlemsavgiften till EU strömmar mycket pengar ut ur landet. Det i sin tur har också en försvagande effekt på kronan. I början av 2002 sålde alla stora spelare på valutamarknaden svenska kronor. Det gjorde även Sveriges Riksbank. Varje morgon ungefär fem veckor efter årsskiftet sålde Riksbanken nästan en halv miljard svenska kronor. Det bidrog till att försvaga kronan. Detta berodde på att Sverige gjorde en stor engångsbetalning till EU omkring årsskiftet. Det handlade om ett belopp i storleksordningen 6,5 miljarder kronor. Hade Riksbanken betalt avgiften i svenska kronor skulle ECB ha växlat hela beloppet mot euro på den internationella valutamarknaden på årets första handelsdag och det bedömde Riksbanken skulle ha stökat till marknaden ordentligt. Därför valde Riksbanken att betala medlemsavgiften i euro.

Det har någon gång framförts i EU-debatten att det är en "krämarattityd" att ta upp frågan om vad vi i Sverige får ut av EU. Däremot är det säkerligen inte sett som en krämarattityd att EU-apparaten ständigt upplyser via pressmeddelanden, skyltar med mera vilka projekt som finansieras av EU.

EU dyrast för Sverige

I september 2001 kom nya siffror från EU-kommissionen över nettoflödet från medlemsländerna till EU. Enligt EU-kommissionen betalade Sverige 1.177,4 miljoner euro mer till EU år 2000 än vad landet fick tillbaka. Därmed gick Sverige förbi Tyskland, Nederländerna och Luxemburg i tabellen. Danmark och Finland "lyckades" däremot bättre och placerade sig precis ovanför de fyra fattigaste länderna som nettomottagare i EU. EU-stöd utgår också till jordbruk, regionalpolitik, forskning och infrastruktur och de sistnämnda två länderna hade varit framgångsrika i att erhålla bidrag på dessa områden. Sverige har inte särskilt mycket att hämta i jordbruks- och regionalstöd och kan också ha varit dåliga på att utnyttja de möjligheter som finns för att få EU-stöd. De fattigare regionerna i Sverige har också mer statligt stöd än i till exempel Grekland, vilket leder till mindre EU-bidrag. År 2000 var det första året i den långtidsbudget som togs på toppmötet i Berlin. För Sveriges del visade det sig nu att den nya långtidsbudgeten inte minskade Sveriges avgift. Tyskland fick dock ett mindre nettoflöde till EU:s kassa. Enligt dåvarande kommissionär Schreyer skulle Tyskland ha betalt fem miljarder euro mer (om man räknar efter hur mycket de betalade 1995) om inte långtidsbudgeten förändrats vid Berlintonpmötet. Frankrike var den största mottagaren av ekonomiskt stöd ur EU:s budget. De erhöll 16,7 % av de totala utbetalningarna. Spanien kom denna gång tvåa, sedan i tur och ordning Italien, Tyskland och Storbritannien.¹⁸

Tabell 7. Nettoflöde till EU år 2000

Procent av BNP

1. Sverige	- 0,50
2. Tyskland	- 0,47
3. Nederländerna	- 0,44
4. Luxemburg	- 0,35
5. Österrike	- 0,27
6. Storbritannien	- 0,25
7. Belgien	- 0,13
8. Frankrike	- 0,10
9. Italien	+ 0,06
10. Danmark	+ 0,10
11. Finland	+ 0,17
12. Spanien	+ 0,86
13. Irland	+ 1,83
14. Portugal	+ 1,93
15. Grekland	+ 3,61

Tabellen visar EU-ländernas nettoflöde (alltså medlemsavgifter minus EU-stöd) i procent av respektive lands produktion (BNP).

¹⁸ Dagens Industri 010925 "Sverige betalar mest till EU" osignerad - DN 010925 "Svenskar betalar mest till EU" Peter Wallberg/TT - GP 010925 "EU dyrast för Sverige" Lars Gunnar Wolmesjö - Bulletin Quotidien Europe nr 8056 010926 "EU/BUDGET 2000" osignerad

Tabell 8. Inkomstligan år 2000

Index

1. Luxemburg	187
2. Irland	119
3. Danmark	118
4. Nederländerna	114
5. Österrike	112
6. Belgien	111
7. Tyskland	106
8. Sverige	104
9. Finland	104
10. Storbritannien	103
11. Italien	99
12. Frankrike	99
13. Spanien	83
14. Portugal	75
15. Grekland	67

Index för bruttonationalprodukt per invånare, korrigerad för valutors olika köpkraft. Genomsnittet för EU = 100.

Sveriges EU-avgift ökar och ökar

Som kan noteras i tabell 2 finns en beräkning där Sveriges EU-avgift ökar något år för år. Men i skrivande stund inför kommande långtidsbudget för EU 2014-2020 driver EU-kommissionen att den ”rabatt på Storbritanniens rabatt” som Sverige idag har på EU-avgiften skall hårdantas och dels att EU-budgeten skall öka generellt. Enligt det svenska finansdepartementet i september 2012 skulle detta innebära att Sveriges EU-avgift ökar med 10 miljarder kronor om året.

EU-kommissionens ordförande José Manuel Barroso vill att EU:s budget ska öka med åtta procent perioden 2014-2020, jämfört med nuvarande sjuårsperiod. För Sverige och andra länder som är nettobetalar, det vill säga betalar mer i avgift än vad som kommer tillbaka i form av bidrag, innebär det rejält ökade kostnader.

”Barrosos krav skulle göra honom till min dyraste minister, by far. Det är en utgiftsrisik i finansdepartementets tabeller på cirka 10 miljarder. Det är ingen utgift i budgeten som ökar så mycket de närmaste åren, som kommissionens budgetförslag gör”, uttalade Sveriges finansminister Anders Borg.

När Borg gjorde sitt uttalande i september 2012 bedömdes det att Sverige fick runt 5,5 miljarder kronor i rabatt och betalade drygt 30 miljarder i avgift. Även Österrike, Nederländerna och Tyskland har rabatter som EU-kommissionen vill minska, men i särklass störst rabatt har Storbritannien.

EU-kommissionen vill rensa upp i ”rabattdjungeln” och ta bort rabatter som de anser inte är motiverade.

”Ärligt talat tror jag att länder som Danmark, Österrike och Italien är ännu argare än Sverige. De kommer inte få någon rabatt alls, så de undrar varför får Sverige och inte vi?” sade EU-kommissionens talesperson Patrizio Fiorillo till svensk media i samband med Borgs uttalande.

Bedrägerier och oegentligheter med EU:s pengar

Som nettobetalare till EU är det givetvis mycket störande för Sverige att bedrägerier, oegentligheter och slöseri är så ofta förekommande i EU:s budget. Sverige, Nederländerna och Storbritannien valde vid Ekofinrådets möte (finansministrarnas ministerrådsmöte) den 21 februari 2012 att rösta mot en rekommendation om att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av budgeten för 2010. Men majoriteten av medlemsländerna i ministerrådet röstade för en rekommendation om ansvarsfrihet. Sverige för sin del ansåg att EU:s revisionsrätts granskning visar att det skett alltför många allvarliga fel i budgetgenomförandet.

EU:s revisionsrätt hade identifierat alltför stora fel vid sin granskning av genomförandet av 2010 års budget för att kunna lämna ett revisionsutlåtande utan reservation. Enligt revisionsrättens granskning har felen i samband med genomförandet ökat jämfört med 2009, från 3,3 till 3,7 procent. Det var i år sjuttonde året i rad som EU-kommissionen erhöll ett revisionsutlåtande med reservation.

Sverige, Nederländerna och Storbritannien anser vidare att EU:s medlemsländer måste ta sitt fulla ansvar för att säkerställa en fullgod förvaltning av EU-medel. EU-kommissionen måste också fortsätta att driva på medlemsländernas arbete, bland annat genom en striktare tillämpning av sanktioner eller genom att hålla inne eller avbryta utbetalningar av medel till dess att en korrekt hantering kan säkerställas, uttalade de tre länderna, som alla är stora nettobetalare.

Det är otroligt att en del länder år efter år slarvar med redovisningen och öppenheten med de anslag de får och ändå fortsatt får EU-bidrag som vanligt året efter. Nettobetalande länder brukar klaga över felaktigheterna, medan nettomottagande länder inte brukar hålla någon högre profil i denna fråga.

Ett bra exempel är revisionsrättens rapport för 1998, som lades fram i november 1999. Den visade att ungefär en tredjedel av EU:s utbetalningar var behäftade med felaktigheter. Kontrollen i medlemsländerna är för svag, i synnerhet beträffande mervärdesskatterna. Stort fusk förekommer även inom jordbruksstödet (uppskattningsvis drygt 22 miljarder kronor) och inom tullintäkterna (8,7 miljarder kronor). Inom EU-kommissionens biståndsprogram skulle det förekomma så betydande oegentligheter att pengarna borde krävas tillbaka i vart tionde fall. Under 1998 upptäckte EU:s revisionsrätt drygt 40 miljarder kronor som inte redovisats korrekt.¹⁹

EU:s anti-fuskbyrå OLAF presenterade 10 november 2000 en rapport över fuskets år 1999. Den visade att över sju miljarder kronor försvann ur EU:s budget detta år till följd av bedrägerier och slarv. Antalet fall ökade jämfört med tidigare år, men totalsumman av fuskets låg på samma nivå som tidigare.

Under 1999 upptäcktes 1.487 fall av rena bedrägerier till ett värde av 414 miljoner euro (ungefär 3,5 miljarder kronor vid denna tid). Inget fall rapporterades från Sverige. Därtill hade 4.912 fall upptäckts där ungefär lika mycket eller 429 miljoner euro (3,6 miljarder kronor) försvunnit genom slarv eller misstag. Här hade 15 fall rapporterats från Sverige till ett värde av 540.000 euro (4,6 miljoner kronor).

Smuggling av alkohol och cigaretter stod för en betydande del av fuskets. För varje insmugglad container lastad med cigaretter förlorade EU och medlemsländerna omkring 1 miljon euro (8,5 miljoner kronor) i missade tullavgifter, moms och skatt.

¹⁹ SvD 991109 "Mesta EU-fuskets rör momsbetalning" SvD - DN 991109 "Fortfarande fiffelproblem" TT

Fusket och slarvet med EU-pengar var ojämnt fördelat inom EU. Flest avslöjade fall var det i Storbritannien med 24 procent av de försvunna pengarna, därefter kom Belgien med 13, Tyskland med 12 och Nederländerna på 10 procent. Minst antal avslöjade fall rapporterades från Portugal och Luxemburg med nästan noll procent. Därefter kom Sverige och Grekland med vardera 1 procent av fiffler och slarvet.

Bäst på att spåra upp och återföra förlorade pengar var Luxemburg, som spårade upp nästan 100 procent. De var tätt följda av Portugal med 95 procent, Finland på 93, Danmark 90 och Sverige på 88 procent. Sämst på att reda upp problemen var Italien som bara lyckades reda upp 11 procent och Belgien, som redde ut 16 procent av fiffler med EU-pengarna.

Kommissionär Michael Schreyer, EU-kommissionär med ansvar för EU:s budget, sade att: "De allra flesta bedrägerierna med EU-pengarna sker ute i medlemsländerna. Det är ett stort problem för oss att hålla kontrollen över detta eftersom lagstiftningen varierar mellan länderna och därmed också synen på vad som är olagligt."

I november 2001 redovisade Revisionsrätten sin rapport för år 2000. Rapporten visade att EU-kommissionen fått allt bättre styrning och kontroll medan bristerna bara blivit större och större i medlemsländerna. När det gäller strukturfonderna tog det bland annat för lång tid innan pengarna betalades ut. År 2000 kom cirka 13 procent av de avsatta pengarna aldrig till användning. Det resulterade i att EU redovisade sitt största överskott någonsin: 11,6 miljarder euro. Pengarna fördes över till nästa års budget, vilket betyder lägre medlemsavgift.

Regionstödssystemet är så till den grad krångligt att utbetalningar försenas, om de över huvud taget kommer till stånd. Uppskattningar angav som vanligt ett svinn ur EU:s budget på fem procent.

Fusk som Revisionsrätten tog upp i sin rapport var bland annat följande:

- En fransk fruktfirma tog persikor och päron i sockerlag och blandade ner dem i fruktkompott. Det får man inte göra om man vill ha EU-bidrag för frukten. Stöd kan endast beviljas för päron och persikor i sockerlag om dessa är slutprodukter. Hur många som var inblandade i fruktkomplotten framgick inte. EU-kommissionen såg mellan fingrarna med fruktfirmans bedrägeri.
- Det fanns inget fullständigt register över Portugals får och getter.
- Brittiska myndigheter förvarnade bönderna om kontroller som skulle komma som en överraskning.
- Grekiska apelsinodlars fastigheter var inte ordentligt registrerade.
- Många bönder i EU, även svenska, fick bidrag för mer mark än de faktiskt odlade.
- Italiens myndigheter kontrollerade inte tillräckligt noga att bönderna inte sökte samma bidrag två gånger.
- Spaniens bönder fick bidrag för 126.000 hektar linodlingar år 2000 - utan att någon spansk linhalm att tala om syntes till på marknaden.²⁰

Revisionsrätten lade också en rapport i januari 2000 som behandlade perioden 1996-1998, då bland annat Carl Bildt var hög representant med ansvar för den fredliga återuppbyggnaden av Bosnien. I rapporten riktades svidande kritik mot kontoret OHR (Office of the High Representative) i Sarajevo. Det var dock framför allt Bildts efterföljare Carlos Westendorp, som tillträdde sommaren 1997, som hade mest att svara för då administrationen svälde kraftigt. Till Bildts försvar skall sägas att han byggde upp kontoret under en krigssituation. Bildt ansåg att den politiska situationen var så pressad att det inte fanns tid att göra tidskrävande upphandlingar.

²⁰ DN 011112 "EU-fusk skylls på krångel" Sigrid Böe - DN 011113 "Överskott på gott och ont i EU" Sigrid Böe - Sydsvenskan 011114 "Felen på parad i fuskrapporten" Daniel Rydén

Administrationen var knappast något föredöme. Tvärtom bedrevs stora delar av verksamheten utan finansiellt ansvarstagande och yttre insyn. Arbetet hade pågått helt utan finansiella kontroller och öppenhet. Bristen på kontroller åtföljdes av en i det närmaste total avsaknad av interna regler, administrativa procedurer och ansvarsfördelning. Dessutom saknades länge en tydlig strategi för verksamheten. Resultatet blev ofta administrativt kaos. Listor över dyrbara inventarier saknades helt. Pengar som skulle använts till demokratistöd utnyttjades i stället till att finansiera driften av OHR-kontoret. Samma praxis fortsatte när spanjoren Carlos Westendorp efterträdde Bildt på sommaren 1997, trots att EU-kommissionen slog larm om bristerna redan på våren 1996. De stora problemen uppkom 1997 och 1998 när verksamheten tredubblades. Byråkratin och budgeten svällde rejält, och snart började det komma rapporter om direkt missbruk av ekonomin. Höga tjänstemän inom administrationen gjorde till exempel utbetalningar till egna företag, trots att de tjänster som utförts borde ha räknats till deras ordinarie arbetsuppgifter som anställda. I revisionsrapporten gavs ett exempel från 1998 då finansdirektören fakturerade sina tjänster inom ramen för ett avtal med ett företag som han själv drev. Han kontrollerade sina egna fakturor och såg till att de blev betalda. Finansdirektören var också med och hyrde in revisorer och lade upp riktlinjerna för hur revisionen skulle gå till.

OHR kryllade av personal under Westendorps tid. På morgonmötena trängdes ungefär 40 mellanchefer. Men Westendorp var sällan där, för han reste hem till Madrid varje torsdag i business class och på OHR:s bekostnad. Ibland var han borta från Sarajevo i veckor, på resa mellan världens huvudstäder eller också var han i Bryssel. OHR hade också ett ödligt och nästan tomt jättekontor i Bryssel på en av stadens dyraste adresser intill EU-parlamentet. Det kontoret leddes av en spansk kompis till Westendorp som tvångspensionerats från EU. Westendorp själv valdes in i EU-parlamentet 1999 som representant för det spanska socialistpartiet.

Revisorerna underströk att det i januari 2001 inte fanns några brottsmisstankar, men beteendet var på gränsen till det tillåtna. Kritiken förstärktes av att OHR-kontoret systematiskt betalat ut ersättning till företag som saknat kontrakt. Många av företagen gavs dessutom uppdrag utan någon som helst konkurrens eller offentlig upphandling. Sammantaget ansågs det ha gett avsevärt högre utgifter än om företag fått konkurrera om formella kontrakt.

Trots att EU, som inrättade posten som hög representant tillsammans med FN 1996, betalat 50,6 procent av administrationens budget gjordes ingen egentlig kontroll av verksamheten. Först efter flera påtryckningar, bland annat från EU:s revisorer, drev EU-kommissionen 1998 igenom krav på finansiella kontroller och skärpta administrativa regler. I början av 2001 ansågs många av bristerna vara korrigerade.²¹

Svenska myndigheters kostnader för administrationen av EU:s stöd

Att administrera EU:s olika stödformer är inte billigt – vare sig på EU-nivå när det gäller förberedelser eller på medlemsstatsnivå.

Finansieringen av administrationen av EU-stöd ligger på den enskilda medlemsstaten. EU:s regler medger inte att det vid en utbetalning görs avdrag för administrationskostnader för stödet. En huvudprincip inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik är att stöden från EU skall nå den slutliga stödmottagaren fullt ut.

²¹ Aftonbladet 010115 "Svidande kritik mot Bildts Bosnien-styre" Jonas Lindgren/TT - GP 010116 "Kritik mot Bildts administration i Bosnien" Jonas Lindgren/TT - DN 010116 "Bildt tillbakavisar EU-rapport om slarv" Ewa Stenberg - DN 0120117 "Störste syndaren kom efter Bildt" Christian Palme

Under åren 1996 till 2001 beräknades den totala nettoadministrationskostnaden uppgå till mellan 381,8 miljoner kronor (1996), upp till 508,5 miljoner kronor (1997) och landa på 486 miljoner kronor 2001, som var ungefärligen genomsnittligt under denna period. Med EU-stöd avses här de stöd som Jordbruksverket ansvarar för att betala ut. Vidare avses de stöd om vilka EU-kommissionen har fattat beslut.

En stor del av administrationen av EU-stöd handhas av länsstyrelserna, som svarade för cirka 57 % av hanteringskostnaden 1999-2001. År 1998 var andelen högre, 62 %.

Inkomsterna från verksamhet är ersättning från EU för administration av sockeravgifter. En lageravgift för socker betalades ut före år 2001. Det är också förverkade säkerheter från ej utnyttjade exportlicenser samt en svensk andel av vissa återkrävda belopp.

I samband med Sveriges EU-medlemskap antogs att kostnaderna för EU-administrationen skulle komma att minska kraftigt efter ett initialt skede. Men tvärtemot dessa antaganden ökade kostnaderna under 1996-2001. Några avgörande orsaker för detta är en successiv utbyggnad av miljöprogrammet, regeländringar i stödprogram, krav på utökad fältkontrollverksamhet samt problem med införandet av nya ADB-system. Det finns också en mängd kostnader runt EU-samarbetet förutom den direkta avgiften, till exempel resekostnader, traktamenten och hotell för de svenska tjänstemän som åker på sammanträden i Bryssel.²²

Jordbruksverket utökas

Jordbruksverkets dåvarande högste chef vid EU-inträdet, Svante Englund, uttalade i Aftonbladet 29 maj 1996 att han avskyr jordbrukspolitiken. Den strider mot alla ekonomiska teorier. Systemet är byråkratiskt, tungt och svåradministrerat.

När Sverige inträdde i EU tvingades Jordbruksverket i ett slag fördubbla personalstyrkan från 260 till 520 personer. På taket till Jordbruksverket i Jönköping fick byggbaracker placeras för att inrymma nyanställda. Svante Englund räknade ut att första året som EU-medlemmar deltog hans personal i 700 sammanträden i Bryssel - 3,5 möten per arbetsdag. Övertidsuttaget på verket rasade i höjden. Englund vågade inte avslöja hur mycket. Byråkratin och administrationen runt EU-bidragen var stor och komplicerad. Regelverket omfattar en lagtext på 20.000 sidor.²³

EU:s kritiserade gemensamma jordbrukspolitik

Men det flyter in pengar till svenska medborgare i inom jordbruks- och fiskerinäringen. Direkta jordbruksstöd och marknadsrelaterade utgifter utgör cirka 31 % av EU:s budget och pengar till landsbygdsutveckling (landsbygdsutveckling låter bättre än jordbruksstöd och började användas 2007 i samband med en ny långtidsbudget – men det handlar fortfarande om bidrag till jordbrukare) utgör 11 % av totalbudgeten. I Sverige har EU:s jordbrukspolitik mycket få öppna anhängare. I maj 2007 var Sverige det första EU-land som krävde att alla jordbruksbidrag (utom de som betalades ut för miljövård) skulle avskaffas.

I början av det svenska EU-medlemskapet uppmärksammades det i svensk press hur snedfördelat EU:s jordbruksstöd är – de som redan har mycket får än mer.

²² Jordbruksverket 020430 "Svenska myndigheters kostnader år 2001 för handläggning av olika EG-stöd finansierat från EG:s jordbruksfond m.m." Mats Persson/Charlotta Engdahl

²³ Aftonbladet 960529 "Systemet är så dumt - det borde avskaffas" Leif Kasvi och Magnus Ringman

Av de 13 miljarder kronor som budgeterats att skickas av de svenska skattebetalarna till EU för år 1995 beräknades 6,3 miljarder komma tillbaka till det svenska jordbruket. De stora vinnarna med EU:s jordbrukspolitik var spannmålsbönderna. Generellt sett tjänade storbönderna mest medan kött- och äggproducenterna var förlorare.

Aftonbladet publicerade i slutet av maj 1996 en rad artiklar om EU-bidragen till svenska storbönder. 1995 fick svenska bönder över fyra miljarder kronor direkt från EU. Aftonbladet avslöjade att nästan var femte EU-krona gick till jordbruken i Skåne. De flesta som fick pengar var rika, många bodde på slott, hälften var adliga. Bidragen till jordbruket steg med tre miljarder (lika mycket som 50.000 daghemsplatser under ett år), från 1,9 miljarder 1994 till 4,9 miljarder 1995. Samtidigt visade statistik att lönsamheten inom det svenska jordbruket steg med 21,6 procent - mest i Europa. I huvudsak berodde detta på att bidragen ökade i och med EU-medlemskapet. Aftonbladet granskade de 25 största bidragstagarna i Skåne, sammanlagt 50 privatpersoner eller bolag. Enbart dessa 50 fick ett totalt EU-bidrag på 88 miljoner för 1995. Bidraget för 1996 beräknades bli högre. Jordbruksverket räknade med att slussa ut cirka 7,3 miljarder kronor till svenska bönder 1996. Det mesta av det var EU-pengar.

Aftonbladets lista över EU-bidrag till adelsmän var följande:

Ankarcrona	1,9 miljoner
Stjernswärd	3,8 miljoner
Ramel	3,6 miljoner
Stjernblad	2,8 miljoner
Tornérhielm	1,9 miljoner
Barnekow	682.000
Bergengren	3,8 miljoner
von Geijer	1,1 miljon
Palmstierna	1 miljon
Trolle	2,4 miljoner
Hamilton	3,3 miljoner
Bonde af Björnö	2,7 miljoner
Thott	2,5 miljoner
Piper	6 miljoner
Wachtmeister af Johannishus	6,3 miljoner
Gyllenkrok	4 miljoner
von Blixen-Finecke	2,9 miljoner

Andra slöseriutgifter i EU

En av de mesta ökända slöserierna är EU-parlamentets flytt mellan Bryssel och Strasbourg tolv gånger om året. Tolv sammanträden å fyra dagar skall varje år hållas av EU-parlamentet i Strasbourg. Kritiker har räknat ut att resandet mellan Bryssel och Strasbourg kostar 200 miljoner euro om året och skapar 19.000 ton växthusgaser. EU-parlamentet behöver dubbla kontor, dubbla datorer med mera för detta. Men Frankrike böjer sig inte i kravet på att sammanträden skall äga rum i Strasbourg. Belgien böjer sig inte om att Bryssel skall vara "Europas huvudstad" och det är där EU-parlamentet är nära de andra stora EU-institutionerna som EU-kommissionen och ministerrådet. Samtidigt har Luxemburg ett avtal med EU-parlamentet sedan länge tillbaka om att ett visst antal tjänster från EU-parlamentet skall vara förlagda till just Luxemburg. Det vägrar de att rucka på. Likaså äger ministerrådsmöten rum i Luxemburg i april, juni och oktober varje år enligt ett gammalt avtal och inte i Bryssel som

annars är brukligt. Det gör att många tjänstemän som är stationerade i Bryssel i vanliga fall måste göra extra resor.

Alla är stora ”européer” men vinsten från EU-projektet som man håvar in ligger närmast om hjärtat och den kompromissar man inte bort.

En liten del av EU:s medborgare kan också leva gott på sitt jobb i EU. I juni 2011 avslöjade en granskning från Bureau of Investigative Journalism att kommissionsordförande Barroso hade lämnat in en räkning på drygt två miljoner kronor för att ha flugit privata jetplan i samband med att han deltog i 2009 års FN-konvention om klimatförändringar. Dessutom bodde Barroso och 35 andra personer på ett lyxhotell i New York i samband med FN-konferensen. Det kostade drygt 250.000 kronor. Under de fem åren 2006-2010 hade EU-kommissionärerna chartrat privata jetplan till en total kostnad av 67 miljoner kronor. Samma granskning visade också att EU-kommissionen hade använt cirka 670.000 kronor till ett cocktailparty vid vetenskapskonferensen ”Discovery 09”.²⁴

EU:s pengar till sysselsättning - extra kostnad för ingenting?

I april 1997 presenterades en rapport om EU:s satsning på arbetsmarknadspolitik i Sverige i form av strukturfonden mål 3, gjord av Professional Management AB. Rapporten visade på att det var ingen extra positiv effekt på arbetslösheten i sin helhet, men däremot blev det extra byråkrati.

Mål 3 som det var utformat under EU:s långtidsbudgetar från Sveriges EU-inträde fram till 2006 syftade till minskad arbetslöshet och ökad kompetens hos arbetslösa. Målgruppen var långtidsarbetslösa, ungdomar, invandrare och arbetshandikappade. Det svenska mål 3-programmet hade tilldelats totalt 748 miljoner euro för perioden 2000-2006. Programmet var indelat i fyra insatsområden som var kopplade till den europeiska sysselsättningsstrategin. Under perioden 1995 till 1999 beräknades EU satsa drygt tre miljarder kronor på mål 3 i Sverige och svenska staten som medfinansierar 3,6 miljarder kronor. Avsikten med stödet var att bland annat kommuner och företag genom nya arbetsmarknadsprojekt skulle hjälpa de arbetslösa att på sikt få riktiga arbeten.

Men enligt den rapport som presenterades i början av 1997 tydde inget på att de som deltog i mål 3-projekt lättare fick arbete än andra som deltog i vanliga arbetsmarknadsåtgärder. Å andra sidan hade inte mål 3-gruppen svårare att få jobb heller. I Kommun- och Landstingsförbundens bok om sex år i EU från januari 2001 säger man också att det är okänt hur många som man fått bort från ett socialbidragsberoende genom projekten. Den 31 december 2001 uppgick antalet personer som hade deltagit eller var deltagare i mål 3-programmet till drygt 420.000 i mer än 16.000 projekt.

Pappersarbetet i mål 3 under dessa år var omfattande och tungrovt på grund av alla regler. Kommuner och Arbetsmarknadsverket stod för två tredjedelar av alla projekt vid denna tid och företag bara för 15 procent. En orsak till det låga deltagandet av företag kunde troligen vara att processen var allt för omständlig.²⁵

²⁴ Expressen 20110602 ”Lyxskandal skakar topparna inom EU” Rebecka Martikainen

²⁵ SvD 970428 ”EU-bidrag ökar byråkratin” Mats Eriksson - Boken ”Sex år i EU - konsekvenserna för Sveriges kommuner, landsting och regioner 1995-2000” Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet, januari 2001 - Regeringens skrivelse 2001/02:160 020221 ”Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001”

Fungerar strukturfonderna?

Min slutsats är klar. Det vore bättre om EU avskaffade de regionala strukturfonderna och medlemsländerna skötte sin egen regionalpolitik, möjligtvis med ett slags "solidaritetsbidrag" som betalas ut via EU:s budget direkt till regeringarna i de fattigaste medlemsländerna. Byråkratin skulle minska avsevärt.

I en rapport från ESO (Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi) i november 2000, skriven av Daniel Tarschys, konstaterades det att strukturfonderna haft ett dubbelt syfte. Dels att höja välbefindandet, dels att öka förtroendet för EU i de fattigaste regionerna. Strukturfonderna har skapat lokalt engagemang för EU-projekt. På så vis har EU köpt sig lojalitet. Däremot, konstaterade ESO-rapporten, har inte EU:s strukturfonder fyllt sin funktion att jämna ut skillnaderna mellan fattiga och rika delar av EU. Sett över flera decennier har skillnaderna mellan regionerna minskat, men det är i första hand inte ett resultat av strukturfonderna. Den inre marknaden, nationella stödformer och regionernas egna insatser har varit mer ekonomiskt och socialt framgångsrika.

Grekland är ett land där EG/EU har pumpat in stora pengar genom åren. I till exempel "Tredje gemensamma struktur- och sammanhållningsfondsprogrammet för EU" åren 2000-2006 uppgick anslagen till Grekland till totalt 51,14 miljarder euro, varav 26,03 miljarder euro anslogs från EU, 13,53 miljarder från grekiska staten och 11,58 miljarder euro från privata finansörer. Men alla dessa pengar som satsats i Grekland visar sig i skrivande stund ha varit förgäves då landet är på ruinens brant, även om givetvis orsakerna till detta är komplicerade. En tredjedel av EU:s budget satsas i strukturfonder för att minska klyftorna mellan regionerna. År 1999 var utgiftssumman hela 273 miljarder svenska kronor.

EU:s regionala fonder hade en total ram för åren 1995-1999 på cirka fem miljarder kronor. Det betydde att en miljard kronor årligen utbetalades till Sverige.

För att kunna erhålla dessa stöd krävdes att även svenska offentliga medel satsades i de olika projekten. För till exempel dåvarande mål 2 utgjordes de offentliga medlen till 70 % av svenska offentliga medel, och 30 % av medel från strukturfonderna. För dåvarande mål 6 var siffrorna 50-50. En rimlig uppskattning är att det av den totala offentliga satsningen i de regionala programmen satsades något mer av svenska offentliga medel än av EU-medel. Detta styrks till exempel av finansieringen av de projekt som hade beslutats fram till den 30 september 1996, där den svenska offentliga finansieringen var cirka en miljard kronor och EU:s cirka 0,8 miljarder. Då det gällde faktiska utbetalningar hade det fram till den 16 april 1997 ur de regionala fonderna betalats cirka 88 miljoner kronor i EU-medel, cirka 164 miljoner av svenska offentliga medel medan cirka 283 miljoner satsats privat.

En viktig fråga i sammanhanget är varifrån de svenska offentliga medlen kommer. Här finns två huvudalternativ. Antingen är det "nya" pengar, det vill säga medel som avsatts speciellt för ändamålet att utnyttjas i speciella EU-projekt. Eller också är det medel som så att säga ingår i den ordinarie verksamheten. Exempel på det senare är när en kommuns del i en turistsatsning består av en arbetsinsats med ordinarie kommunalanställd personal. Den viktiga skillnaden är givetvis att "nya" medel i princip kräver nedskärningar inom andra områden, medan de senare inte har denna effekt. En annan mycket diskuterad fråga då det gäller strukturfonderna är svårigheten vid deras hantering. Hur pass krångligt anser man att systemet är, och vari består krånglet?

För att belysa dessa två frågor genomförde dåvarande EU-parlamentariker Sören Wibe 1997 en liten undersökning av de regionala fondernas användning i de svenska kommunerna. Cirka 60 kommuner, slumpvis utvalda, tillställdes i maj 1997 en enkät där de centrala frågorna avsåg dels egenfinansiering (speciellt andelen "nya" pengar), dels hur man ansåg att handläggningen fungerade. Till den 17 juni hade 40 svarat. Svaren visade att egenfinansieringen bestod till 50-60 % av speciellt avsatta budgetmedel. Den svenska

offentligfinansierade delen uppgår totalt till cirka sex miljarder kronor, och 50-60 % av dessa är följaktligen medel som konkurrerar med den ordinarie offentliga verksamheten. Detta betyder att för att kunna utnyttja de cirka fem miljarder som EU:s regionalstöd omfattade för perioden 1995-1999, var stat, kommun och landsting förmodligen tvungna att skjuta till cirka tre-fyra miljarder av "nya" pengar.

Vad gällde handläggningen av projekten ansåg cirka 5 % att systemet var smidigt, cirka 20 % att det var lagom krångligt och cirka 75 % att det var mycket krångligt.

Bland annat ansåg kommunernas handläggare att partnersökandet var komplicerat, detaljredovisningen svår, handläggningstiden lång och det var trots mycket arbete med ansökan ändå en osäker utgång. En kommun skrev att man bara arbetade med dåvarande mål 3 och 4 då andra projekt krävde en sådan administrativ insats att en liten kommun inte klarade av det, trots konsult hjälp. Denna uppfattning påstod de var allmän i deras region.

Rent allmänt har man i Sverige över åren som EU-medlemmar varit dåliga i jämförelse med andra medlemsländer att söka EU-projektbidrag. Processen upplevs som krånglig och tidsödande samt en ekonomisk satsning måste göras under sökprocessen utan garantier att man får anslag beviljat.

EU-bidrag som konkurrensmedel

EU-bidragen är egentligen till för att nya jobb skall skapas i svaga regioner, inte för att flytta jobb från andra platser. Frågan är om bidragen används på rätt sätt. Regelverket som styr bidragen bestäms av både ministerrådet och EU-parlamentet. Svenskarna är de största nettobidragsgivarna räknat per invånare. Men trots att man är en stor nettobetalar till EU:s kassa har man i några fall drabbats av att EU:s pengar har använts till att omlokalisera sysselsättning från Sverige till ett annat EU-land. Några exempel följer nedan.

För 20 miljoner svenska kronor etablerade sig den amerikanska bilkomponentjätten Lear i bruksorten Bengtsfors på 1990-talet. 900 personer fick jobb. I mars 1999 beslöt Lear att flytta 80 procent av sin tillverkning till Thailand och 20 procent till Portugal. Närmare 75 miljoner från EU:s strukturfonder, 25 miljoner från portugisiska staten samt en skatterabatt i Portugal på 50 miljoner hjälpte koncernen att fatta nedläggningsbeslutet, som betydde att 856 personer friställdes i Bengtsfors.

En kvinnlig EU-talesperson för avdelningen för strukturfonder, Heike Gerstbrein, varifrån EU-pengarna betalats ut, sade i DN 28 februari 1999 att det är svårt att hålla reda på alla företags bidrag. Hon sade att år 2000 skulle det införas ett nytt kontrollsystem som tvingar företagen att stanna kvar på den nya orten i minst fem år om bidragen skall betalas ut. Dock kunde hon inte förklara hur det skulle ha hindrat Lear från att flytta från Bengtsfors, tack vare EU-bidragen. En portugisisk regeringstalesperson tyckte det var helt okej att använda EU-bidragen på detta sätt, enligt DN.

Senare, i maj 1999, framkom uppgifter att Lear skulle få 90 miljoner kronor av EU för sin nya fabrik i Portugal. Den portugisiska region där fabriken skulle ligga var ett så kallat mål 1-område, vilket betydde att företag kunde få etableringsbidrag av EU:s regionalfonder. Dessutom avstod portugisiska staten motsvarande 45 miljoner kronor i skatteintäkter. EU försvarade bidraget med att jobben nu stannade inom EU och inte försvann till Thailand, vilket var ett alternativ för Lear. Företaget måste vara kvar i regionen i minst fem år för att inte behöva betala tillbaka EU-pengarna.²⁶

²⁶ Metro 990521 "Lear får EU-bidrag till Portugalfabrik" TT - DN 990228 "Höga EU-bidrag lockar till utlandsflytt" Cecilia Giertha - Aftonbladet 990319 "Lear flyttar för nya miljoner" Lena Olsson

Den svenska regeringen fattade med rekordfart ett beslut om stödpaket till Bengtsfors. Ett statligt sysselsättningsstöd på 60 miljoner kronor utlovades och fick biltillverkaren TWR att besluta att förlägga sin produktion av sitt kommande specialfordon till Lears gamla fabrik. Den nya fabriken beräknades ge 500 jobb år 2003. 50 miljoner i arbetsmarknadsstöd utlovades likaså.

Just vad gällde sysselsättningsstödet på 60 miljoner kronor blev det dock en debatt om huruvida den svenska regeringen kunde fatta ett sådant beslut och om det inte krävde EU-kommissionens godkännande. Stödet uppgick till 120.000 kronor per anställd och skulle betalas ut under en femårsperiod. EU hade godkänt stödformen, som gäller för orter i stödområde 2. Men EU hade också vissa andra restriktioner. Just när det gäller statligt stöd till fordonsindustrin måste EU-kommissionen godkänna bidrag som överstiger fem miljoner euro, ungefär motsvarande 45 miljoner svenska kronor.²⁷

Nu blev inte sysselsättningsbidraget särskilt stort. Enligt EU-kommissionen (svar på fråga E-2762/01 till dåvarande EU-parlamentariker Jonas Sjöstedt) beslutade de svenska regionala myndigheterna i mars 2001 att bevilja företaget Nisch Produkter AB i Bengtsfors ett sysselsättningsbidrag på 18,6 miljoner svenska kronor (cirka 1,9 miljoner euro). Företaget som fick pengarna är verksamt inom bilindustrin, enligt EU-kommissionen. Men då stödet som beviljats inte översteg fem miljoner euro behövde det inte förhandsanmälas till EU-kommissionen och kunde därmed anses godkänt.

Genom medlemskapet betalar alltså Sverige till EU för att EU med dessa medel skall förmå företaget att flytta från landet. Samtidigt ges EU rätt att besluta vilka interna svenska regionalstöd som är tillåtna eller inte.

I januari 2000 var åter EU-bidrag inblandade när arbetstillfällena försvann i Malmö. Det var bidrag från EU som fick CD Plants ledning att satsa på fabriken i danska Sakseköbing i stället för Malmö när företaget rationaliserade.²⁸

I januari 2002 uppdagades ännu ett fall av flyttning av en fabrik från Sverige till Portugal då EU-bidrag gav det senare landet en konkurrensfördel. Bakgrunden var den att i slutet av år 2000 fick både däckfabrikerna i Gislaved och i Lousado i Portugal i uppdrag av koncernledningen i det tyska ägarföretaget Continental att räkna på vad en utbyggnad i kapacitet skulle kosta. Gislaved visade sig då vara billigare att bygga ut, men ett EU-bidrag på 184 miljoner kronor gav Portugalfabriken fördel. Karlheinz Evertz, koncernansvarig för personbilsdäck och ordförande i styrelsen för Gislaved Däck, bekräftade för Värnamo Nyheter att Gislaved skulle ha blivit billigare att bygga ut. Men han sade samtidigt att Gislaved och Lousado aldrig tävlade med varandra. Beslutet att bygga ut i Portugal och beslutet att lägga ned Gislavedsfabriken hade enligt Continental inget med varandra att göra. De fattades vid olika tidpunkter och marknaden hann förändras under tiden. Continental hävdade att Gislavedsfabriken nu lades ned på grund av överkapacitet.

Bidraget på 184 miljoner kronor (20 miljoner euro) till Portugalfabriken utbetalades under 2001 och det innebar att fabriken ökade i produktion från åtta miljoner till tolv miljoner däck per år. Utbyggnaden av fabriken kostade 830 miljoner kronor.

En utbyggnad i Gislaved, från de fyra miljoner däck de producerade, till åtta miljoner däck (Continental's minimikrav i den nya produktionsstrategin) skulle ha kostat 740 miljoner kronor. Alltså 90 miljoner kronor mindre än i Portugal och i bägge fallen rörde det sig om en utökning av kapaciteten med fyra miljoner däck. Men EU-bidraget på 184 miljoner kronor gjorde ändå utbyggnaden i Portugal billigare.

²⁷ DN 990615 "Arbetslöshet: Bengtsfors reste sig på nio" Conny Pettersson - Metro 990331 "Stödpaket till Bengtsfors kräver EU:s godkännande" Björn Forsman/TT

²⁸ Arbetet 000119 "EU-bidrag används felaktigt av företagen" Magnus Sandelin

När beslutet att bygga ut i Portugal fattades under första kvartalet 2001 var däckmarknaden god. Men redan under andra kvartalet gick marknaden ned och Continental tillverkade fler däck än de sålde, enligt koncernen. Då var det inte längre möjligt att behålla Gislavedsfabriken.²⁹

Den 1 mars 2002 uppgav SVT:s Rapport att utöver stöd och bidrag från EU skulle Continental få skattelättnader av Portugal när koncernen flyttade sin däcktillverkning. En talesperson från EU-kommissionen sade till SVT att om Continental fått skattesubventioner kunde detta strida mot EU:s regelverk om illojal konkurrens. Lagstiftning som ger skattelättnader accepteras normalt inte i EU. Kjell Peterson, chef för västra Sveriges representationskontor i Bryssel, uppgav att det rörde sig om skattesubventioner utöver utbildningsbidrag från EU. Stödet skulle röra sig om totalt 200 miljoner kronor. Finansdepartementet i Portugal bekräftade 1 mars 2002 för SVT:s Rapport att Continentals däckfabrik i Portugal skulle komma att erbjudas skattelättnader och att även EU:s representanter i Portugal fått information om detta. Senare skrev den portugisiska regeringen ett brev till den svenska regeringen där de uppgav att det stöd som gavs till Continentals anläggning i Portugal hölls inom ramen för regionalpolitiska stöd som EU godkänt. Stöd för miljö- och utbildningsåtgärder var också aktuella. Den portugisiska regeringen uppgav att de skulle underrätta EU-kommissionen om finansieringsplanen, allt enligt gällande förordning. I maj 2002 uppgav tidningen Dagens Arbeta att de tagit del av dokument från det portugisiska finansdepartementet som visade att Continental fått närmare 463 miljoner kronor i stöd från EU till sina fabriker i Portugal samtidigt som de underlåtit att investera i Gislaved. Under åren 1992-1999 fick Continental Mabor motsvarande 231 miljoner kronor i stöd till fabriken. För den pågående satsningen 2002 hade ytterligare 213 miljoner betalats ut. Totalt hade därmed Continental Mabor fått 444 miljoner kronor i stöd under tio år. Under samma period gjordes inga nyinvesteringar i Gislaved, där verksamheten lades ned i juli 2002, varvid 700 anställda blev utan jobb. Utöver detta hade Continental Lemmertz utanför Lissabon fått motsvarande 19 miljoner kronor för åren 2000-2003. Dessutom bjöd den portugisiska staten på skattelättnader. Utländska investerare fick en tioprocentig skatterabatt under en tioårsperiod. Skatterna var på gång att sänkas ytterligare år 2002 efter det att de borgerliga partierna i Portugal tagit över regeringsmakten.

²⁹ DN 020117 "Gislaved skulle varit billigare än Portugal" TT

Författarpresentation – Jan Å Johansson

Tidigare bland annat förbundsombudsman på SSU, kanslichef på Socialdemokrater mot EU 1994 och kanslichef på Europa ja – Euro nej 2003. Har en bakgrund som politisk tjänsteman i EU-parlamentet i fjorton år. Är idag researcher på Organization for European Interstate Cooperation.

Lästips

Jan Å Johansson och Sören Wibe: Sverige i EU - en krönika över åren 1995-1999

Bengt Lindqvist: Blindstyre (Hjalmarson & Högberg Bokförlag, 2012). Den före detta biträdande socialministern (S) ger på två ställen i boken del av sina negativa intryck av EU-medlemskapet, bland annat när det gäller den ökade alkoholkonsumtionen med EU-medlemskapet, att Sverige har tystnat i Förenta Nationerna och om EU-tjänstemännens höga löner i förhållande till andra medborgare.

Varje år ger den svenska regeringen ut en skrivelse om verksamheten i EU under föregående år. De ger en bra bild om hur allomfattande EU:s verksamhet är över alla politikområden.

Dessa skrivelser finns på regeringens hemsida på nätet.

”Regeringens skrivelse 2011/12:105 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2011” finner ni här:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/18/88/36/00f58067.pdf>

www.ooiceurope.com

The activities of the OEIC are financially supported by the European Parliament. The liability of any communication or publication by the OEIC, in any form and any medium rests with the OEIC. The European Parliament is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.